

INFOHEEMKUNDE NIEUWERKERKEN

Tweemaandelijks informatieblad van Heemkunde Nieuwerkerken
4de Jaargang – Januari-Februari 2008

Redactie- en coördinatieadres:
Ludo Raskin, Opperstraat 183 Wijer, 3850 Nieuwerkerken
Lay-out: Valère Grauwels

GOUWDAG HEEMKUNDE LIMBURG

Heemkunde Nieuwerkerken heeft de vereerde opdracht gekregen dit jaar de traditionele Gouwdag van de Limburgse Heemkundige Verenigingen te organiseren.

Deze gaat door op zaterdag 31 mei 2008. De lezers worden in de volgende Info Heemkunde (maart-april) uitgebreid op de hoogte gebracht van de plaats en het gedetailleerd programma van deze studiedag, die zeker een viertal lezingen en enkele rondleidingen zal omvatten.

Voor onze nog jonge heemkundige kring is dit een grote eer en een niet te onderschatten inhoudelijke en organisatorische uitdaging.

VERNIEUWDE LEDENLIJST

Carlens Josiane	Rode Haagstraat 10, 3850 Nieuwerkerken	011-685154	carlensj@hotmail.com
Cox Eddy	Berkenstraat 22, 3850 Nieuwerkerken	011-681495	cobam@telenet.be
Cuypers Carmen	Klein Tegelrij 116, 3850 Nieuwerkerken	011-687077	daniel.busselen1@pandora.be
Grauwels Valère	Molenstraat 9, 3850 Binderveld	011-680307	valere.grauwels@telenet.be
Heusdens Denis	Amandinaweg 130, 3540 Herk-de-Stad	0494-717091	denis.heusdens@telenet.be
Joris Edmond	Schelfheide 58, 3850 Nieuwerkerken	011-685973	
Nijssen Rombout	Schansstraat 135, 3850 Wijer	011-582506	rombout.nijssen@telenet.be
Raskin Ludo	Opperstraat 183, 3850 Wijer	011-311076	ludo.raskin@skynet.be
Schiffeleers André	Klein Tegelrij 67, 3850 Nieuwerkerken	011-671126	andreschiffeleers@telenet.be
Thomas Jean	Dierstersteenweg 66, 3850 Nieuwerkerken	011-683247	
Vandevoort Robert	Opperstraat 47, 3850 Wijer	011-593849	vandevoort.robert@telenet.be
Vanoirbeek Etienne	Oude Processieweg 32, 3850 Nieuwerkerken	011-686125	etienne.vanoirbeek@skynet.be
Vanrusselt Ludo	Leemstraat 114, 3850 Binderveld	011-689048	ludo.vanrusselt@telenet.be
Vanstraelen- Vanacken Omer	Kerkstraat 37, 3850 Nieuwerkerken	011-689038	omer.vanstraelen@telenet.be

LIMBURGSE STUDIES MET EEN NIEUWE PUBLICATIE

In de reeks “Brochures van de Limburgse Studies” verscheen recent de uitgave “Gerard, Catharina, Arnold, Edmond en de anderen. Een genealogisch overzicht van de geschiedenis van de familie Briers te Hasselt, ca 1550-1900”. Rijksarchivaris en dorpsgenoot Rombout Nijssen heeft hierin het economisch en maatschappelijk belang van de familie Briers over de laatste tien generaties in een eerste aanzet belicht.

Deze vooral Hasseltse burgerfamilie is een schoolvoorbeeld van hoe door een brede interesse, ondernemingszin, godsdienstige overtuiging, politiek engagement, doeltreffende huwelijksverbintenissen, en grondig lobbywerk een familie over generaties heen uitgroeit, uitbreidt en aan maatschappelijk aanzien en welstand wint. Nijssens archiefonderzoek verwijst naar talrijke nog bestaande aanknopingspunten zoals benamingen van woonhuizen en kastelen, glasramen in kerken,

gedenkstenen en grafplaten, die de aanwezigheid van Briersen in Midden- en Zuid-Limburg bevestigen en verklaren. Twee grote archieflegaten van deze familie, in de Rijksarchieven te Luik en te Hasselt, openen voor zowel de geschiedkundige vorsers als voor de lokale heemkundigen nieuwe en boeiende perspectieven. Vele onder ons wonen nu onbewust op een stukje grond dat ooit eigendom was van de vroegere grootgrondbezitters Briers, of lazen ooit boeken van de Franstalige schrijver Georges Virrès, pseudoniem van Henri Briers de Lumey (1869-1946), die ooit kasteelheer-burgemeester was te Lummen. Heemkundigen hebben met deze historische studie van Rombout Nijssen de interessante items maar voor het grijpen.

Deze publicatie (84 blz., 55 kleurenillustraties) is verkrijgbaar bij Limburgse Studies, Schansstraat 135, 3850 Wijer-Nieuwerkerken, Tel. 011/221766. Kostprijs: 14 Euro.

Ludo Raskin

JAN GRAULUS, GEMEENTESECRETARIS..., EN AMATEUR SCHILDER JUUL GRAULUS, DOUANIER..., EN BIJENKWEKER

Onlangs kwam per toeval een naamloos schilderijtje voorstellende een “fictief landschap” in handen van onze verenigingsvoorzitter. Spoedig bleek dat dit een werkje zou zijn van de hand van de vroegere gemeentesecretaris Jan Graulus. Sommige bestuursleden konden het met enige verbeelding zelfs situeren in het centrum van Nieuwerkerken.

Hierna volgt een korte levensbeschrijving van een merkwaardige figuur, die nog bij de ouderen onder ons levendige herinneringen oproept.

Jan Graulus werd geboren te Nieuwerkerken in 1895. Hij huwde Irma Graulus (1903-1939) in Halle-Booienhoven, en zij kregen vier dochters en een zoon. Al voor zijn huwelijk was Jan Graulus aangesteld als gemeentesecretaris te Nieuwerkerken. Hij bouwde zijn huis aan het snijpunt van de Diestersteenweg en de Bornestraat. In die tijd bezat Nieuwerkerken nog geen gemeentehuis. Jan Graulus stelde in zijn woning gratis een lokaal ter beschikking dat dienst deed als secretariaat en als

vergaderplaats voor de gemeenteraad. Ook gold zijn belangeloze behulpzaamheid voor iedereen die zich op zijn tussenkomst beriep.

Jan Graulus was niet alleen een integer ambtenaar. Als persoon was hij een uitgesproken natuurliefhebber. Al van in zijn jeugd ging hij op in de planten- en dierenwereld van de bosrijke omgeving van het kasteel van Nieuwenhoven. Zoals hoger gezegd was hij ook kunstzinnig aangelegd. Een van zijn eerste artistieke daden als twintigjarige tijdens de grote oorlog van 1914-1918, was het kerven van een soldatenfiguur in een boomstam, een boom die tot op de dag van vandaag nog bezoekers aantrekt. Een afbeelding van dat “kunstwerk” werd in 2002 opgenomen in de brochure “Bosinhoud” die de afdeling Bos en Groen van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap uitgaf tijdens de 24ste Week van het bos.

Jan Graulus was ook bekend als amateur schilder. Geprezen werden zijn landschappen en jachttaferelen in olieverf op doek om zijn inzicht in de perspectiefwerking en hun stemmige kleuren. Waar zijn al deze kleurrijke dorpsgezichten gebleven? Mogelijk komen er een aantal boven water nu er met deze bijdrage weer belangstelling voor is. Ook dit is heemkunde. Het teruggevonden schilderijtje berust nu in het archief van Heemkunde Nieuwerkerken en wordt hier afgedrukt.

Het is aangewezen om ook de zoon van Jan Graulus even in herinnering te brengen: Juliaan, in zijn tijd bekend als Juul Graulus (1927-1995). Juul was douanier op het vliegveld te Zaventem, maar ook hij stelde zich ten dienste van Nieuwerkerken o.a. als voorzitter van de milieuraad Mirani. Daarnaast was hij beheerder van de Vlaams-Nederlandse Imkersfederatie. Van ons natuurdomeintje “De Zijp” maakte hij een waar bijenparadijs. Hij kweekte en koesterde er wel drieduizend bijenkoninginnen per jaar. Met die koninginnen van Beierse oorsprong, en met darren van Tsjechische afkomst kweekte hij werkbijen die mensvriendelijker waren omdat zij helemaal niet staken.

Maar het had hem wel jarenlang experimenteren gekost om dit kleine natuurwonder tot stand te brengen. Juuls kweekprogramma was dan ook van een internationaal gehalte dat binnenlandse biologen en buitenlandse bijenkenners regelmatig in De Zijp samenbracht. Hieruit zijn zelfs andere bevruchtungsstations voor bijenkoninginnen ontstaan. Het mooiste bevindt zich in het Nederlandse Valkenburg.

Josiane Carlens

UNE ORGANISATION DIGNE DE CONFIANCE

EEN VERTROUWBARE ORGANISATIE

CONCOURS DU 6-3-1960 WEDSTRIJD VAN 28
Liste provision des prix dressée après première vérification - Voorlopige lijst der prijzen na het eerste nazicht opgemaakt
RECETTE BRUTE BRUTO-ONTVANGST

Résultats des Matches - Uitslagen der Matches

Antwerp F.C. - Daring C.B.	4-1	1
Beerschot A.C. - S.C. Anderlecht	0-3	2
F.C. Bruges - O.C. Charleroi	2-0	1
Le Gantoise - Standard C.L.	1-0	1
Belgians F.C. - Waterschei Th.	1-2	2
F.C. Magasin - St. Truiden V.V.	2-2	X
Charleroi S.C. - St. Nikolaas S.K.	2-1	1
Racing C.B. - Diest F.C.	4-0	1
F.C. Seraing - R.C. Mechelen	2-0	1
V.V. Overpelt - Uccle Sport	1-1	X
Vilvorde F.C. - Contich F.C.	2-2	X
S.V. Zottegem - Hoboken S.K.	6-1	1

10.348.419 Fr.

1er PRIX 42 concurrents obtiennent 12 points à chacun, te PRIJS 427.430 Fr. deelnemers behalen 12 punten aan ieder,

- M 151732 VEROFT Irène, Paleisstraat, 83, ANTWERPEN.
- M 951005 VERA J.-B., Leopoldlei, 29, HOBOKEN.
- M 788750 VERSCHAEREN J. J. E., Berlaerij, 74, LIER.
- 0092406 LAENEN Jules, Processieweg, 54/4, HEULTJE (Westerlo)
- 0395338 GOETELLEN Alois, Molenstraat, 24, VOSSELAAR (Turnhout)
- M 754513 DEVETTERE Albert, (2 vr.), Bronstraat, 39, OOSTENDE.
- M 083115 BARDYN Maria en M.-Thérèse, Statiesstraat, 80, PASSEDALE (W. VI.)

- M 004924 DEBUISSON Albert, Rue de Dison, 75, VERVERS.
- M 369594 GOBERT Lucien, Avenue Ste-Anne, 214, VILVORDE-KONINGSLO.
- M 812330 DE CLERCQ Marie, Rue Adolphe Lavallée, 75, St.-JANS-MOLENBEEK.
- M 791554 DE SMEDT Jules, Statie straat, 160, NIEL a/Rupel.
- 1599412 VERVOORT August, Heibloem, 19, OLEN (Turnhout)
- 1599412 VERVOORT August, Heibloem, 19, OLEN (Turnhout)
- M 422654 GITS Maria, Regelsbruggestraat, 126, AALST (O. VI.)
- M 257952 VERBEECK Isidore, Dendermondsebaan, 26.

M 554829 TYTGAT Gérard, Kortrijkstraat, 126, ZWEEGEM (Kortrijk)
 1250195 HANS Michel, (2 amis), Rue du 3 Juin, 43, HERSTAL.
 0079194 NEUZY Joseph, (Cagnotte), Rue Ferrer, 298, SERAING S/M.
 0934937 RONCHAIN Robert, Cagnotte, Rue Jean-Jaurès, 14, MONTEGNEE.
 0352125 HANON Henri, Rue Monfort, 72, ANS (Liège)
 1562861 VANDERHAEGEN Aloys, (2 amis), Rue Moresnet, 50, LA CALAMINE.
 0174842 DELFOSSE Romain, Rue de l'Yser, 10, CHATELINEAU.
 0453147 HAVELANGE Léon, Rue E. Vandervelde, 89, CHATELET.
 0143996 BROSTEAU Georges, Rue St-Roch, 69, FOSSES (Namur)
 1602096 DARCHE Marcel, Rue du Gazomètre, 19, ARLON.
 M 173037 DEBRULE Joseph, Rue Pierre Decoster, 83, FOREST (Br. 19)
 M 697155 LAUWERS Julien, Rue de la Luzerne, 32, BRUXELLES 3.
 M 209951 SIRRE Gisèle, Rue Ropsy-Chaudron, 49, BRUXELLES 7.
 M 851513 CEUPPENS Jules, Rue des Combattants, 4, BERCHEM-Ste-AGATHE.

M 917833 DECONINCK Hugo, Pladijsstraat, 271, St-LODEWIJK (Deerlijk)
 M 917833 DECONINCK Hugo, Pladijsstraat, 271, St-LODEWIJK (Deerlijk)
 M 088721 VERHAEGE Georges, 2 Vr., Statiestraat, 172, LOPPEM (Brugge)
 M 081840 GEERLANDT Adolf (en 8 Vr.), Vijfwegenstraat, 70, ROESELARE.
 1613574 CLAESSENS Ferdinand (+ 8 amis), Avenue Van Volxem, 255, FOREST (Bruxelles)
 M 902258 BORRIZEE Eduard, Ravershooft straat, 98, EEKLO.
 0605263 KENENS René, Korpelsteenweg, 17, BEVERLO.
 0605263 KENENS René, Korpelsteenweg, 17, BEVERLO.
 M 918440 STALLAERT Alexander, (met vrienden), Steenweg op Brussel, 157, St-GILLIS (Dendermonde)
 1669968 JOUVENIAU Camille, Rue de la Prairie, 37, CHAPPELLE-LEZ-HERLAIMONT.
 1505970 BECKX Cristiaan, Baron Coppéstraat, 28, EISDEN Cité (Limb.)
 0771075 VASIH Amélio, Rue Sainte-Eugénie, 30, TAMINES.
 0623487 MEKERS Calix, Grote straat, 48, WEIER (Post. Stevoort) Limb.

2me PRIX
de PRIJS

1.307

concurrents obtiennent
deelnemers behalen

11 points
punten

à chacun,
aan ieder,

914 Fr.

3me PRIX
de PRIJS

16.262

concurrents obtiennent
deelnemers behalen

10 points
punten

à chacun,
aan ieder,

49 Fr.

Taxes sur prix à déduire suivant loi du 17 Août 1948 — Belcatigny — op prijzen af te houden volgens wet van 17 Augustus 1948.

PAIEMENT DES PRIX : 1ers Prix le 18 Mars 1960 — 2mes et 3mes Prix les 14 et 15 Mars 1960. — RECLAMATIONS : à introduire avant le 16 Mars 1960.
 1 x 10 points par avis — Plus de 1 x 10 points par assignation postale.

UITBETALING DER PRIJZEN : 1ste Prijzen op 18 Maart 1960 — 2de en 3de Prijzen op 14 en 15 Maart 1960. — KLACHTEN : in te dienen vóór 16 Maart 1960.
 1 x 10 punten per bericht — Meer dan 1 x 10 punten per postsignaal.

CONCOURS DU 28/2/60 — RESULTATS DEFINITIFS — WEDSTRIJD VAN 28/2/60 — EINDUITSLAGEN
 5 x 12 à chacun
 219 x 11 à chacun
 368.213 Fr. • 219 x 11 à chacun
 5.044 Fr. • 3.068 x 10 à chacun
 241 Fr.

Autorité le 30 Juin 1959 par le Ministère de la Santé Publique et de la Famille par application de la loi du 15/3/1956 créant l'Institut National de l'Éducation Physique et des Sports et organisant le contrôle des entreprises de concours de sports sur épreuves sportives.

Vergunning verleend door de Minister van Volksgezondheid en van het Gezin op 30 Juni 1959 bij toepassing van de wet van 15 Maart 1956 houdende oprichting van een Nationaal Instituut voor de Lichaamlijke Opvoeding en de Sport en tot regeling van het toezicht op de ondernemingen die wedstrijden van weddenschaapen op sportuitlagen inhouden.

U.S. 107-108-109-110-111-112-113-114-115-116-117-118-119-120-121-122-123-124-125-126-127-128-129-130-131-132-133-134-135-136-137-138-139-140-141-142-143-144-145-146-147-148-149-150-151-152-153-154-155-156-157-158-159-160-161-162-163-164-165-166-167-168-169-170-171-172-173-174-175-176-177-178-179-180-181-182-183-184-185-186-187-188-189-190-191-192-193-194-195-196-197-198-199-200-201-202-203-204-205-206-207-208-209-210-211-212-213-214-215-216-217-218-219-220-221-222-223-224-225-226-227-228-229-230-231-232-233-234-235-236-237-238-239-240-241-242-243-244-245-246-247-248-249-250-251-252-253-254-255-256-257-258-259-260-261-262-263-264-265-266-267-268-269-270-271-272-273-274-275-276-277-278-279-280-281-282-283-284-285-286-287-288-289-290-291-292-293-294-295-296-297-298-299-300-301-302-303-304-305-306-307-308-309-310-311-312-313-314-315-316-317-318-319-320-321-322-323-324-325-326-327-328-329-330-331-332-333-334-335-336-337-338-339-340-341-342-343-344-345-346-347-348-349-350-351-352-353-354-355-356-357-358-359-360-361-362-363-364-365-366-367-368-369-370-371-372-373-374-375-376-377-378-379-380-381-382-383-384-385-386-387-388-389-390-391-392-393-394-395-396-397-398-399-400-401-402-403-404-405-406-407-408-409-410-411-412-413-414-415-416-417-418-419-420-421-422-423-424-425-426-427-428-429-430-431-432-433-434-435-436-437-438-439-440-441-442-443-444-445-446-447-448-449-450-451-452-453-454-455-456-457-458-459-460-461-462-463-464-465-466-467-468-469-470-471-472-473-474-475-476-477-478-479-480-481-482-483-484-485-486-487-488-489-490-491-492-493-494-495-496-497-498-499-500-501-502-503-504-505-506-507-508-509-510-511-512-513-514-515-516-517-518-519-520-521-522-523-524-525-526-527-528-529-530-531-532-533-534-535-536-537-538-539-540-541-542-543-544-545-546-547-548-549-550-551-552-553-554-555-556-557-558-559-560-561-562-563-564-565-566-567-568-569-570-571-572-573-574-575-576-577-578-579-580-581-582-583-584-585-586-587-588-589-590-591-592-593-594-595-596-597-598-599-600-601-602-603-604-605-606-607-608-609-610-611-612-613-614-615-616-617-618-619-620-621-622-623-624-625-626-627-628-629-630-631-632-633-634-635-636-637-638-639-640-641-642-643-644-645-646-647-648-649-650-651-652-653-654-655-656-657-658-659-660-661-662-663-664-665-666-667-668-669-670-671-672-673-674-675-676-677-678-679-680-681-682-683-684-685-686-687-688-689-690-691-692-693-694-695-696-697-698-699-700-701-702-703-704-705-706-707-708-709-710-711-712-713-714-715-716-717-718-719-720-721-722-723-724-725-726-727-728-729-730-731-732-733-734-735-736-737-738-739-740-741-742-743-744-745-746-747-748-749-750-751-752-753-754-755-756-757-758-759-760-761-762-763-764-765-766-767-768-769-770-771-772-773-774-775-776-777-778-779-780-781-782-783-784-785-786-787-788-789-790-791-792-793-794-795-796-797-798-799-800-801-802-803-804-805-806-807-808-809-810-811-812-813-814-815-816-817-818-819-820-821-822-823-824-825-826-827-828-829-830-831-832-833-834-835-836-837-838-839-840-841-842-843-844-845-846-847-848-849-850-851-852-853-854-855-856-857-858-859-860-861-862-863-864-865-866-867-868-869-870-871-872-873-874-875-876-877-878-879-880-881-882-883-884-885-886-887-888-889-890-891-892-893-894-895-896-897-898-899-900-901-902-903-904-905-906-907-908-909-910-911-912-913-914-915-916-917-918-919-920-921-922-923-924-925-926-927-928-929-930-931-932-933-934-935-936-937-938-939-940-941-942-943-944-945-946-947-948-949-950-951-952-953-954-955-956-957-958-959-960-961-962-963-964-965-966-967-968-969-970-971-972-973-974-975-976-977-978-979-980-981-982-983-984-985-986-987-988-989-990-991-992-993-994-995-996-997-998-999-1000

Ne pas afficher sans timbres — Niet aanplakken zonder zegel

EEN VLEUGJE “ GOKSPORT ” NOSTALGIE

Tijdens het sorteren van de documenten en papieren die mijn vader en moeder tijdens hun leven bijgehouden hadden kwam ik nog iets tegen wat een zeer populair “gok-” of pronostiekspelletje was gedurende wel 30 jaar. Getuigen hiervan vond ik o.a. 4 exemplaren van de PRIOR - voetbalpronostiek van 1955 tot 1971. Wanneer het juist begonnen is weet ik niet, maar ik herinner mij dat op zondag om 17u45 de radio altijd op de voetbaluitslagen afgesteld was, en dat mijn nonkels André en Calixt met een pen en het afschrift van hun pronostiek aandachtig luisterden en noteerden of ze een prijs gewonnen hadden.

Wat moest men nu doen om zo een geldprijs te winnen? Men moest voorspellen welke de uitslag was van de voorgestelde matches op het formulier. Men moest niet zeggen of het 1-0 of 3-3 was,

PRIOR

COPIE - AFSCHRIFT
A conserver par le concurrent.
Door de mededinger te bewaren.

DEPOT N° 1293108

10 - 4 - 1955

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	Combina	
S. R. U. Verviers - Lyra	1	2	1	1	X	2																										
Dar. Louvain - Herentals F.C.	2	1	1	X	2	2																										
Patria Tongres - F.C. Bressoux	3	1	1	2	1	1																										
V. Tienen - F.C. Seraing	4	2	1	1	2	X																										
CS Schaerbeek - CS Bruges	5	2	1	2	1	X																										
Overpelt - F. C. Nylen	6	1	1	1	2	1																										
Boechout V.V. - Helst-o./Berg	7						1	2	X	1																						
Un. Jemappes - Kontich F.C.	8						1	1	2	X																						
F.C. Houdeng - Cr. Ganshoren	9						2	1	1	X																						
R. C. Ikeren - Ixelles S. G.	10						1	1	2	2																						
Herve F. C. - Cappellen F. C.	11						1	X	2	1																						
Bastogne - C. S. Andenne	12						1	X	1	2																						

La liste des prix est publiée le mercredi dans
De prijzentijsl zal 3 Woensdags in

LES SPORTS belgique sports et La Vie Sportive en Sportleven verschijnen

maar als de eerste van de twee ploegen (de thuisploeg) won schreef men een 1 op het formulier. Dacht men dat de twee ploegen gelijk speelden schreef men een X. Dacht men dat de bezoekende ploeg ging winnen noteerde men een 2. Zo kon men een combinatie maken zoals hierbij afgedrukt voor zoveel geld als men wilde of op welke manier men

combinaties wilde maken. Een beetje vergelijkbaar met de huidige Lotto of Joker.

Wat kon men dan winnen? Van de twaalf wedstrijden die voorgesteld werden moest men er tien of elf of twaalf juist raden. Zodoende had men een 10, een 11, of als grootste prijs een 12. Al de winnende 12-ven werden dan in het lokaal waar de bulletins ingediend werden en/of konden afgehaald worden publiekelijk opgehangen, zodat alle cafébezoekers konden zien of er bijvoorbeeld een kennis of dorpsgenoot gewonnen had. Voor Wijer was dat lokaal het café van Albert Vantilt-Mekers in de Grote straat.

En zo gebeurde het dat mijn nonkels het geluk mochten smaken van een 12 te spelen, en dat ze de volgende keer op die affiche stonden tussen al die andere winnaars van heel België, wat natuurlijk een geldprijs en de nodige fierheid meebracht.

Daarom werden de documenten met die resultaten natuurlijk in de familie bewaard. Niet noodzakelijk voor het nageslacht maar toch deed dat plezier na ca 50 jaar die “oude troep” nog eens te zien en de herinnering te beleven aan de blijdschap dat men toch een voor die tijd niet onaardig bedrag gewonnen had, en dat hiervoor weer iets degelijks of duurzaam voor gekocht kon worden.

Zeker interessant is het eens in herinnering te brengen welke voetbalploegen in die tijd in hun respectievelijke afdelingen aan de slag waren, en opvallend is dat vele Vlaamse voetbalclubs toen alleen een Franstalige benaming hadden. Daar kan ik in een volgend artikel wel eens even over uitweiden.

Denis Heusdens

DE POST..., EEN HEEMKUNDIG BLOEMPJE ?

Oude zichtkaarten geven je een beeld van hoe het dorp eruit zag in vroegere jaren. Ze tonen o.a. gebouwen die er nog steeds staan , denk maar aan de kerk en het kasteel. Andere gebouwen zijn buiten gebruik geraakt en soms onherkenbaar verbouwd; velen zijn dan weer afgebroken of hebben plaats geruimd voor andere woongelegenheden of nutsvoorzieningen. Een mooi voorbeeld hiervan in onze gemeente is het huidige Postgebouw, een hypermoderne dienstverlening gebouwd waar zich vroeger de meisjesschool bevond.

Er wordt niet bij stilgestaan, doch ondanks het steeds toenemend sms- en e-mailverkeer heeft vrijwel iedere inwoner al dan niet rechtstreeks een dagelijks contact met De Post. Denk alleen al maar aan de postbode die iedere morgen in alle vroegte de krant aan huis bezorgt.

In het heemkundig gebeuren moet De Post méér zijn als een ouderwets doch te koesteren muurbloempje. Het is hoogst interessant om opzoek te gaan naar de ingrijpende evolutie van het gemeentelijk postkantoor. Dit kan vooral aan de hand van documenten die behandeld zijn in, of verzonden vanuit het gemeentelijk postkantoor. De poststempels met o.a. hun gegevens aan data zijn hierin belangrijk.

Een antwoord op de volgende vragen brengt ons ook al een heel eind op weg:

- Wie waren de postontvangers (ook postmeesters genoemd) doorheen de jaren?
- Hoe functioneerde het postkantoor gedurende de twee wereldoorlogen?
- In welke gebouwen (ook woonhuizen) was er ooit een postkantoor gevestigd?

Door het steeds toenemend automatiseringsproces en factoren voortvloeiend uit dit proces zijn de afgelopen jaren vele postkantoren gesloten en al dan niet vervangen door Postpunten. Zo ook verdwenen de postkantoren te Wijer en Kozen. Ook deze laatste verdienen de nodige aandacht.

Het antwoord op de volgende vragen laat toe zich een beeld te vormen van het statuut van deze kantoren voor hun sluiting.

- Wanneer werden de kantoren te Wijer en te Kozen gesloten?
- Welke persoon was destijds de postontvanger?
- Welk was het uitreikingskantoor voor deze postkantoren?

En dan de belangrijke vraag aan het publiek: wie kan er helpen? Indien u in het bezit zou zijn van foto's en /of documenten met betrekking tot de postkantoren van Nieuwerkerken, Kozen en Wijer neem dan contact op met Eddy COX op onderstaande telefoon- of e-mailadres. Ook mondelinge informatie is van harte welkom. Eddy COX maakt immers een studie omtrent De Post in onze gemeente, een activiteit die voor iedereen interessant is. Documenten en/of foto's worden enkel "ter inzage" aangeboden, en blijven alzo in het bezit van de eigenaars.

Met hoop op talrijke reacties, alvast bij voorbaat dank en een vriendelijke groet vanwege Eddy COX, Berkenstraat 22, 3850 Nieuwerkerken, Tel. 011/68 14 95, e-mail cobam@telenet.be

INFOHEEMKUNDE NIEUWERKERKEN

Tweemaandelijks informatieblad van Heemkunde Nieuwerkerken
4de Jaargang – Maart-April 2008

Redactie- en coördinatieadres:
Ludo Raskin, Opperstraat 183 Wijer, 3850 Nieuwerkerken
Lay-out: Valère Grauwels

GOUWDAG 2008

Zaterdag 31 mei - Cultureel Centrum De Markthallen, Markt 2 te Herk-de-Stad

De Gouwdag wordt dit jaar georganiseerd door Heemkunde Nieuwerkerken. Om praktische redenen gaat de dag in het cultureel centrum in Herk-de-Stad door. Naar aanleiding van de muntvondst in Nieuwerkerken in 2005, toen daar een muntschat van ongeveer 8000 koperen munten gevonden werd, is het thema van de Gouwdag “geld”.

In de voormiddag belichten vier sprekers vier thema's. Theo Coun zal het voormiddaggedeelte voorzitten. Rombout Nijssen zal spreken over het monetair systeem en het gebruik van geld in onze streek in de zeventiende en de achttiende eeuw. Vervolgens zal professor Johan van Heesch, van het muntenkabinet van de Koninklijke Bibliotheek te Brussel, toelichten hoe men concrete munten kan opzoeken en bekijken in openbare muntverzamelingen in musea en elders. Vervolgens zal Raf van Laere na de pauze het verhaal brengen van de vondst van de muntschat van Nieuwerkerken, met een toelichting over de samenstelling van de schat en over wat de schat ons leert over de circulatie van koperen kleingeld aan het einde van het ancien régime. Tenslotte zal Peter van den Hove van het Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed ons uitleggen hoe men muntvondsten moet aangeven, en wat men in het algemeen moet doen wanneer men een archeologische vondst doet.

Aansluitend bij dit voormiddagprogramma zal professor Paul Janssens, voorzitter van de Stichting de Moffarts in Lummen, de Stichting voorstellen.

Na het middageten richten wij onze aandacht op enkele voorbeelden van neogotische kerkbouw in Herk-de-Stad. Daarvoor bezoeken wij met een gids de dekenale kerk en de kapel van het ursulinnenklooster, die voor ons uitzonderlijk wordt opengesteld.

Omstreeks 16 uur sluiten wij de dag af met een receptie die ons wordt aangeboden door het stadsbestuur van Herk-de-Stad.

Programma Gouwdag 2008

Vanaf 09.00 u. Onthaal met koffie in het cultureel centrum in Herk-de-Stad;

09.30 u. Welkomstwoord door de heer Paul Buekers, burgemeester van Herk-de-Stad, en door de heer Raymond Lambie, voorzitter van Heemkunde Limburg.

09.50 u. Geld in de zeventiende en achttiende eeuw, door Rombout Nijssen

10.20 u. Openbare muntverzamelingen in België en de Euregio, door Johan van Heesch

10.50 u. Pauze

11.15 u. De koperschat van Nieuwerkerken, door Raf van Laere

11.45 u. Wat te doen als je een muntvondst doet ?, door Peter van den Hove

12.10 u. Voorstelling van de Stichting de Moffarts uit Lummen, door Paul Janssens

12.40 Middagmaal

14.15 Bezoek aan de dekenale kerk en aan de kapel van het ursulinenklooster in Herk-de-Stad.

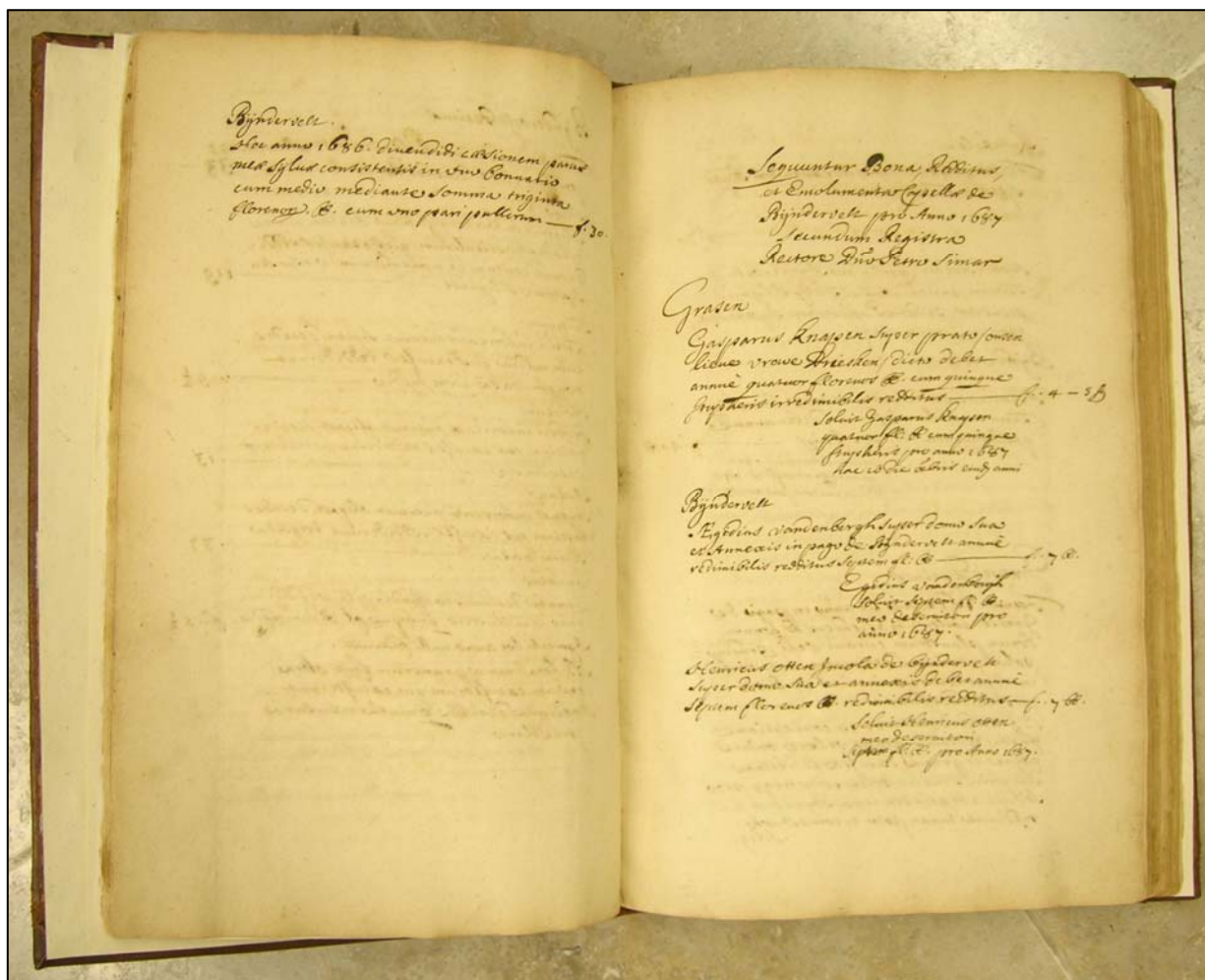
15.45. Slotwoord in het cultureel centrum, door Raymond Lambie en aansluitend receptie aangeboden door het stadsbestuur van Herk-de-Stad

Het totale bedrag (4 euro per persoon voor het hele dagprogramma zonder middagmaal, en 19 euro per persoon voor het dagprogramma inclusief middagmaal – soep, hoofdgerecht en dessert), wordt overgemaakt op rekening nummer 735-0084464-62 van Heemkunde Nieuwerkerken.

KERKFABRIEK BINDERVELD HERSTELT 250 JAAR OUD REGISTER UIT HET KERKARCHIEF

In het jaar 2000 gaf de kerkfabriek van Binderveld een deel van haar archief, voornamelijk stukken uit de achttiende en de negentiende eeuw, die niet meer nodig waren voor het dagelijks beheer van de kerkfabriek, in bewaring in het Rijksarchief te Hasselt. Ieder die daar in geïnteresseerd is, kan het archief raadplegen in de leeszaal van het Rijksarchief, Bampslaan 4 te Hasselt.

Daarmee stelde de kerkfabriek de goede bewaring van dat deel van het Binderveldse patrimonium veilig. Het archief wordt in het Rijksarchief immers in optimale klimatologische omstandigheden bewaard. De bestuurders van de kerkfabriek nemen het goed beheer van het hun toevertrouwde patrimonium bijzonder ernstig op. Daarom werd in de loop van 2007 beslist om één van de registers uit het archief, dat zwaar beschadigd was, door een gespecialiseerde firma te laten restaureren. De kerkfabriek van Binderveld volgt daarmee het voorbeeld van de kerkfabrieken van Nieuwerkerken en van Kozen, die eerder al oude stukken uit hun archief lieten restaureren.

Het register in kwestie dateert uit de tweede helft van de achttiende eeuw. Het telt een honderdvijftigtal bladen en is in leer ingebonden. Het bevat aantekeningen over de inkomsten van de kerkfabriek en van de pastoor van Binderveld van omstreeks 1684 tot omstreeks 1790.

Zowel het leer, als het papier en de binding waren zwaar beschadigd. De restauratiefirma heeft de gescheurde bladen weer hersteld en de gaten in het papier opgevuld. Vervolgens werden de bladen weer samengebonden en de oude lederen band werd hersteld.

Het register is nu weer in goede staat en het behoud van de informatie die het bevat is weer verzekerd.

Van harte proficiat, ook vanwege onze vereniging, aan de bestuurders van de kerkfabriek.

OMTRENT DE SCHUTTERIJ VAN NIEUWERKERKEN

In de Middeleeuwen was de verdediging van de steden toevertrouwd aan de verschillende gilden en ambachten, die ieder op hun specifieke wijze bewapend waren (bijvoorbeeld hand- en kruisboogschutters, schermers, kolveniers,...). Lees maar in de romantische literatuur hoe Jan Breydel, hoofdman van de slagersgilde, met succes de bijl hanteerde in de Gulden Sporenslag van 1302. Na de geleidelijke organisatie van de geregelde legers verloren deze schutterijen aan praktisch nut en beperkten hun activiteiten zich tot een vorm van burgerwacht. Na de Franse Revolutie verdwenen ze geleidelijk als milities. Opvallend in onze streken werden na Wereldoorlog I schutterijen vanuit een nostalgie naar het romantische verleden als folkloristische en sportieve verenigingen heropgericht. Het O.L.S. (Oud Limburgs Schuttersfeest) wordt nog jaarlijks georganiseerd als een kleurrijk en vriendschappelijk treffen tussen de beide Limburgen. Ook in Nieuwerkerken bestond er eeuwen geleden een "handboogschutterij". Uit de hierna volgende publicatie van een reglement van deze schutterij Sint-Sebastiaan uit 1791 blijkt reeds het bestaan van deze schutterij in 1657. Het wordt hierna in het oud Nederlands van toen afgedrukt. Onderwijzer Gerard Joris uit Nieuwerkerken heeft dit reglement, (nu ook op internet te raadplegen), reeds volledig opgenomen in zijn "Geschiedenis van Nieuwerkerken" uit 1872. Hij spreekt van een oprichting in 1650 op de plaats "Voorsten Dries". Hij beschrijft op lyrische wijze hoe enthousiast de bevolking hierbij betrokken was, en situeert de verdwijning van de schutterij onder de regering van Napoleon I. Ondanks het feit dat het bestaan, de werking en het verdwijnen van deze vereniging bij ons weten nog weinig of niet werd bestudeerd leren wij hieruit toch het een en het ander:

- Er bestond reeds een handboogschutterij (met officieel reglement) in 1657.
- Een oefenveld van circa een half bonder lag op den Dries.
- De schutterij bestond uit 12 leden.
- Deze moesten ook ter beschikking staan in beroerde tijden en bij ordehandhaving.
- Het schuttersfeest met koningsschieting gebeurde op de zondag voor Pinksteren.
- De schutterij escorteerde de processies en vierde Sint-Sebastiaan.
- Het reglement voorziet regels voor alle activiteiten, en misbruiken werden geldelijk beboet.

(L.R. en A.S.)

Reglement van de handboogschutterij, 1657 (1791)

Deze bewerking werd ter beschikking gesteld door Mathieu Vandenbosch.

Bron: Origineel in het archief van de politiepost Nieuwerkerken.

In den name ons Heere Jesu Christi. Amen.

STATUETEN, PRIVILEGIEN ENDE VERGUNNING MET REGLEMENTEN VOOR DIE GULDEBROEDEREN VAN DEN EEDELEN HANDBOOGHE CAMER ONDER DIE AUSPICIE VAN DEN HEIJLIGEN MARTELAER SEBASTIANUS VOOR HET DORP NIEUWERKERCKEN.

Vergunt den 30 april 1657.

Ende voorgehouden den 27 der maend november 1791 door den notaris Henricus Oris tot Rummen, in het bijweesen van die Guldebroederen tot Nieuwerkerken, op die camer aldaer.

Was getekend: H.Oris, nots. publijck en secretaris van Rummen ten desen versocht.

Voor desen register, registreren, vacatie van voorlesen, etc. twee franse croonen ontvangen.

H. Oris. Nots.

Aen die Eedele ende Welgeboren onse Genadige heeren,

Verthoenen met behoorlijke reverentie Sieur Adam De prins, deken, Gijsbrecht Vanstraelen, raedsman, joncker Francoijs De Sprimont, sieur Laurens van Hinnisdael, schutteren van St. Sebastiaen camere tot Nieuwerkerken, hoe dat die privilegien eertijts die voorschreven camere vergunt sijn met den quaden tijt gedemanieert, ende nu geerne sauden die selve hebben ververst, ende tot desen eijnde hebben geconcipteert eene charte met secrete poincten, clausulen ende conditien, conform welcke die gulde broeders van St. Sebastian voorschreven hen sullen hebben te reguleren. Hier medegaende, biddende dat mijne voorschreven Eersame Heeren die selve sullen gelieven te approbeeren ende te confirmeeren, soo die van alle alde tijden oock gebruijckt ende geobserveert geweest sijn, daar neffens aen suppliceren te vergunnen een plaetse erfve groot een half bonder op den Dries tot Nieuwerkerken, om daer op een camer te meugen doen timmeren met een plaetse der doulen tot een raemeplaetse daer die aude doulen tegenwoordigh oock sijn staende. Daerenboven die voorschreven guldebroeders tot twelfven toe met den knape die nu sijn als coemans mochten ontvangen worden ter eeuwigen daegen vrijdom te vergunnen van alle onnosele ende onversinnige ongevallen die welcke die guldebroederen, hunne vrouwen ende kinderen mochten overcomen, sal op die voorschreven camere als hunnen schutteren rame is, ende die schutteren mits desen soo verre bij voorgaende informatie, daer over te nemen die selve bevonden casu fortuito gebeurt te sijn, mits belofte onder eede bij die guldebroeders voorschreven te doen ende henne naecomelingen onse voorschreven eedele heeren ende officieren in tijde van noode te assisteeren over de apprehensie van alle quaetdoenders ende andersints daer het recht sulcx magh vereijsschen op pene naer voorgaende ordonnantie ende commande, ende bij gebreeke van obedientie te vervallen van voorschreven vergunde privilege en remissie, doende

Ordonnantien ende statuijten gegeven bij die heeren coninck, deeken ende andere goede gulde broederen der heerlijkheid Nieuwerkercken ter eeren Godt almachtigh ende den hijligen martelaer Sebastianus, met consent ende voorgaende aprobatie van seer eedele welgeboren Heeren, Heer Petrus Roosen, cancellier van onsen doorluchtige prince van Luijk, etc. ende Theodorus Putelinx binnen henne heerlijkheid van Nieuwerkerken, soo hier naer te sien is.

Inden eersten, soo wat persoenen oft geselle hem in dese voorschreven gulde alhier presenteer om ontvangen te worden, moet wesen van goeden naeme, eere ende faeme ende den eed doen voor coninck, deken, raedsmannen ende gouverneurs, dese charte in alle haere poincten te onderhouden ende te volbrengen ende dat ter eere Godts ende den Hijligen martelaer Sebastianus, ende sal met gemijne stemmen ende suffragien eendrachtelijck aengenomen worden.

Item soo wie uijt dese gulde wilt scheijden, sal voor sijn affvaeren betaelen xxiiij stuijvers, ende daerenboven promptelijck voldoen sijne quote van alles wes tot dien dagh toe inclues staet te betalen, geens uijtgesondert, wel verstaende dat niemant op schietdaegen van papegaije sal meugen afvaeren maer wel te voorens ende daernaer sijne colfve boven alle lasten voldoen zijnde.

Soo wanneer eenigen broeder deser gulde oft sijne huijsvrauwe afflijvigh comt te worden, sullen die guldebroeders en henne huijsvrouwen schuldigh sijn den dienst voor den aflijvigen te comen hoeren, daertoe die gouverneurs deur de knaep die guldebroeders goetstijd sal doen insinueren, op een pene van xxiiij str. om voor die laefenisse der ziele vanden afflijvigen te bidden, sonder eenige excusie ten sij schaeren noot wel te blijken ende sal die gulde vereert moeten worden.

Item op St. Sebastianus dagh sal men eenen loffelijken dienst doen ter eeren Godts ende van den martelaer St. Sebastianus, in welcken dienst die broederen met henne vrouwen sullen compareren sonder exceptie, ten waer scheeren noot, d'welcke genoeghsaem den gebreekelijken sonder fraude sal moeten doen blijken, op die peene van xxiiij str. ende sullen die broederen en susteren ten offeren gaen, ende in haere absentie hennen offer senden om daer mede te voldoen den priester doende den dienst.

Item des anderen daghs naer den eersten d... vergaderinghe daghen sal men jaerlijcx een misse van requiem laeten laeten doen tot laeffenisse van die zielen van onse hoogh gebooren heeren ende henne naecomelingen, broederen ende susteren aflijvigen, daertoe alle broederen ende susteren sullen schuldigh sijn te compareren sonder exceptie, ten waeren schaeren noot genoeghsaem bij den gebreekelijken te blijken op peene van xxiiij str. tot behoefte deser camer.

Item die gulde broederen sullen schuldigh sijn te compareren op die camere ter elcker reijse die daertoe door den geswoeren knaep geroepen sijnde, t'sij sij totter colven oft andere saeken der camere privilegien aengaende.

Sullen oock die guldebroederen een geswijgh geboden sijnde op die camere van wegens coninck, deken, raedt ende gouverneurs t'selve sullen moeten obedieeren op peene van xxiiij str.

Item soo wie den papegaij afschiet, die sal vrije sijn ten daghe van schieten van cost, des sal hij voort gehauden sijn in alle andere costen moeten contribueren gelijk die andere broederen.

Item soo wie ten schiet speele geboden is ofte gecosen te gaen, dien sal men acht dagen te vooren condigen, ende wie sullen versuijmen en daer over niet vroegh, sal verbeuren twee guldens, ten waere hij hadde schaeren noot d'welck hij drij dagen voordien gestelden daghe openbaeren ende condigen sal aen coninck ende deeken.

Item soo wie schieten wilt van der broederen den eenen tegen den anderen, sal niet hooger moghen schieten als voor twee oorden.

Item niemant van de broederen en sal meugen eenen anderen ingeseten alhier oft vremdelin oft vrienden drincke brenghen op der camere oft doulen, ten waere met behaegen der broederen ende dat hij den gelaeghe van den selven oft sijn verbeuren sal betaelen ende voldoen ende anders niet, op peene van xxiiij str.

Item soo wie sijn colfve niet en geeft op den colfdagh hem gecondicht ende geordonneert, die sal verbeuren dobbel colffve.

Item is geordonneert te schieten den papegaij des generaelijken geresolveert sijnde op den sondagh voor sinxen, als wanneer een ijgelijck der broederen hem daertoe sal vughen en schieten om sijn besten te doen tot prijze van gulde deser camere, ende sal staen tot bevel van den deeken, om hem in het schieten te quijten op die peene van twee guldens.

Item soo wie der broederen sijn colfve geeft die sal moghen eenen vrint mede brengen die niemant der broederen tegen is, oft misdaen heeft, waer over een jeder der broederen hem sal meughen beclaeghen aen coninck, deken oft gouverneurs, die sulx sullen condighen deur den geswoeren knaep aen misbruijker die sulcken vrint sal stillekens aflijden op die peene van twelf stuijvers.

Item soo wat broeder merckelijken windt laet vliegen tusschen die buijken op de camere oft doulen daer die broeders zijn sittende, die sal verbeuren, ten waer hij genaede versocht, die hem sal meugen gebeuren ter discretie van coninck ende deeken.

Item wanneer die broederen schieten tusschen die doulen ende ijemanden van henlieden noemden den quade der hellen openbaer, die sal sonder verdragh oft dissimulatie sijn mutse oft haer hangen op een van doulen alleen voor eenen overganck.

Item is geordonneert dat niemant der broederen sweeren en sal op der camere doulen, oft andere plaetsen ongelijck eeden, nogh den eenen den anderen naernaemen, op die peene van xxxij strs.

Item soo wie gecoren wort tot officie der camere en magh hem daer over niet excuseeren op peene van inhabel broeder ende van de camer gedestitueert te worden.

Item deeken ende raed sullen schuldigh sijn te verleggen, dat den boghe toebehoort ende die gemeijne broederen sullen hen ontheffen binnen acht dagen op die pene van xxiiij strs. ende parate executie.

Item alle en iedere der broederen sullen schuldigh sijn op hooghweerdigh H. Sacramens dagh ende den 29 junij wesende St. Petrus en Paulus te compareren, ende die processie verciereren met henne Boegen, uijtgenomen Coninck ende raed gouverneurs op die peene van xxiiij strs. Sonder exceptie, ten waere schaeren noot, die sij genoeghsaem sullen blijken, ende evenwel eenen anderen bequamen persoon in sijne stede stellen.

Item is geordonneert dat niemant vande broeders, jonck oft audt, edel oft onedel bij de vergaedinge der gemeijne broeders, t'sij op die schutter oft in der camere, neder setten om te eeten ofte drincken, hij en sal te bevorens van hem leggen sijn geweer, te weeten: rappiers, horden, duijsche degen oft diergelijck geweer, op die boete van so dickmael aen hem gecondicht is deur den gesworen knaepe, te verbeuren xxiiij strs.

Item en sullen geene vremde afgesetene op dese camer ontvangen worden.

Item ordonneren, dat niemant der broederen den eenen den anderen forceeren oft quellen en sal met groote oft swaere droncken op peene van xij strs.

Item is oock geordonneert dat soo wie der broederen strijdbaer bevonden wort, op den eenen den anderen leelijke stucken dede, sal verbeuren voor de eerste rijse alsulcke peene als bij den coninck, deeken, raadt ende gouverneurs naer exigentie ende gelegentheijdt der misdade oft feijt sal worden geordonneert, voor die tweede reijse dobbel, ende voor die derde reijse verclaert worden als inhabel gulde broeder ende gedestitueert van de camer. Daerenboven voldoen dat hij der camer ten achteren is op peene van executie.

Item is geordonneert, soo wie van der broederen den eenen op den anderen met den tonghe, den eenen den anderen eenen vuijstlaghe gave, sal verbeuren twee guldens.

Item soo wie van der broederen den eenen den anderen schelde van verraderije, oft dieff sal verbeuren drij guldens ende voor den coninck, deeken, raadt ende gouverneurs vergiffenisse bidden, ende verclaeren dat hij den geoffendeerden haudt voor een man met eere.

Item soo iemant der gulde broederen strijdveerdigh thoende om den eenen oft den anderen toe te vallen, den eenen den anderen hoeren soone schelde, oft sijn moeder verweete, oft dergelijke onbeschaemde, oft onbetamelijcke woorden, ofte pointen, valt in amende van vier guldens.

Item zoo wie der broederen den eenen den anderen heijt liegen gaen, ende moeilijcke oft andere quereleuse worden voorbracht, sal eens gecallengeert worden ende geswighe geboden, het sij op der camer oft doulen, ende verbeuren op d'eerste xxiiij strs, voor die tweede reijse dobbel ende voor de derde ende leste rijse verclaert als inhabel guldebroeder, ende van der camer gedesitueert.

Item soo verre eenige andere quereleuse poincten voorvallen, als hier vooren gestelt sijn, hoedanigh die mochten sijn gheen uijtgenomen, sal den misbruijker daer naer gecallengeert worden, ende gestraft met alsulcke peene ende amende als men naer equiteit ende meriten der puncten sal bevinden te ..

Item soo wie der broederen breekt offt ontdraeght, pot, gelas, cruijke oft andere gehuerde meubelen der cameran sal schuldigh sijn t'selve op dobbel te besorgen op sijne coste ende laste.

Item voor een wiekende wonde die den eenen den anderen guldebroeder aen dede sal verbeuren seshien guldens.

Item voor eene zuijpende wonde sal verbeuren drie guldens tot behoef der camere sonder daer voor op eenighe der voorscreven misbruijken aengesproken te connen oft meughen worden bij den officier alhier maer alles tot behoef der camere.

Item soo wie iemant der gulde broederen tegens dese ordonnantie gemaekt ende gesloeten ende alnogh te ordonneren ende te sluijten, contrarieerden ende niet en wilde obedieeren, soo sal men terstont aenden contraveneuren senden den knaepe om panden, soo wije hem wijgert ende den ordonnantien niet onderdanich en is metter sonnen sal verbeuren xij strs. ende sijn quote betalen van alles wes op dien dagh is geschiet in ontcosten en verteeringen.

Item soo wie van guldebroederen hem panden lieten sal verbeuren xii strs. Ende men sal die panden dragen ten huijse van den deeken. Aldaer sullen sij acht dagen staen ende en worden sij niet gelost, soo sal den deeken die selve vercoopen, en dan sullen die selve ten huijse des coopers staen acht dagen, ende soo t' geviel dat binnen die selve acht dagen niet gelost en bevonden ende, alles het warelijck niet is voldaan, soo sullen sij wel vercocht blijven. Ende in 't setten van panden sal men niemant die gebreekelijck is verschoenen. Welcke executie altijt sal geschieden deur den gesworen knaepe.

Item dat alle guldebroeders voor het schieten schuldigh sullen sijn te roepen Vast op de peene van twelf strs. Ende het selve geroepen sijnde, sal den pijle vrije sijn van alle ongeval daer over comende tot correctie staende van de camere.

Item sullen alle vergaderingen schieten eenen heul ter eeren van St. Sebastiaen voor twee oorden ende dat tot behoef van die camere.

Item sullen alle naecomelingen der tegenwoordige guldebroeders ontfangen worden voor andere, sonder oock iet te contribueeren, andere niet sijnde van de tegenwoordige guldebroeders die sullen schuldigh sijn te contribueren die somme naer rate als gestelt sal worden tot vervanginge der ontcosten ende profeyt der camere.

Petrus Roosen archidiaeken ende canoninck de cathedrale kercke binnen Luijck van sijne doorluchtige Hoogheijd Bisschop en prince van Luijck cancelier, proest der collegiae kercke van St. Jan Evangeliste, ende Theodorus Putelinx, canoninck der selve cathedrale kercken ende proost der collegiale kercken van Onse Lieve Vrouwe tot Maseijk, Heeren administrateurs tot Attenhoven, Nieuwerkercken, Bevingen, etc.

Aen allen ende een ijederen die dese tegenwoerdige sullen sien oft hoeren leezen, Sluijt.

Alsoo ons verhant recht is een ootmoedigh requeste van wegens onse beminden onderdaenen en coninck, deeken, raedslieden ende andere guldebroeders onder den titule van St. Sebastianus genaemt den hantbooghe binnen onse heerlijckheijdt Neuckercken bovens dien eenighen puncten van ordenantien ende omtsettighen, versoeckende die selve deur ons van weerden gehauden ende teughelaaten te worden met ouck t'samen vergunninge van een erfve plecke groot een half bonder op den dries tot Neuckercken om daerop een camer te doen timmeren met plaetse der doulen tot een raeme. Versouckende eensgelijcx die selve gildebreders soo voor hen als voor henne naecomelingen die hier naermaels saude meugen oft kunnen ontfangen worden vrijdom van onnoosele ende onversinnige gevallen welcken hunne oft die hunne sauden moeghen oft cunnen overcomen, soo op die camer als schutters raeme in soo verre die selve bevonden worden naer

behoorlijke informatie casu fortuito gebeurt te zijn. Door welke beede beweegt zijnde gunschende oijck onse onderdaenen allen voordeel, ende welvaeren. Soo ist dat wij condescendeerende in die selve vergunnen ende toelaeten, soo wij mits desen vergunnen ende toelaten voor nu ende ten eeuwigen daeghen, voor soo veel in ons is, aen onse voornoempde onderdaenen guldebroeders supplianten, om voor hun als hunne naercomelingen een half bonder erfve uijt den gemeijnen dries tot Nieuckerken, om daer op een camer te mogen timmeren met plaetse der doulen tot eenen raeme ter selver plaetse te stellen, alwaer die aude doulen tegenwoordigh sigh zijn bevindende, toelaetende, gunschende ende accorderende aen die selve compagnie oft gulde broeders alsulcke punten van ordonnantien, statuijten oft privilegien in vuegen ende manieren als dieselve hier voor in 't getal tot seven en dertigh voorgesteld staen aen onsen officier niet te min gereserveert die macht ende auctoriteit die selve punten, regulen ende statuten te doen onderhouden ende onderzoeken over die overtredinge derselve om in faut van contraventie dese onse gratie te wederroepen ende te niet doen. Ende tot meerder bevestigheijt dese voorgaende onse gratie ende consent hebben wij d'origineele deses met onse eijgene handen onderteekent ende seegelen bevesticht.

Datum tot Luijck den dertighsten aprille duijsent seshondert vijftigh zeven. Ende was onderteekent P. Rosen, Theodorus de Putelincks ende beseegelt met honne zeegelen daer op in roeden hostien gedrukt.

Dese uijt die voorscreven requeste, ordonnantien ende vergunnen excopieert ende daer mede gecollationeert zijn daer mede accorderende. Quod attestor. Was onderteekent: M. a Speculo, nots. geapprobeert ende geimmatriculeert volgens het lesten edict van S.H. prince tot Luijck, per copi infidem, subst. 1666.

Dese gecollationeert met die voorschreven geauthentiseerde copije des origineel berustende ter camere tot Nieuwerkercken voorseijt. Accordeert met die selve, welck ick attestere Henricus Oris, notaris geimmatriculeert en publijck van Luijck. Ten trouwe onderteekenende tot dito Nieuwerkercken ter camere aldaer in het jaer ons heeren jesu christi een duijsent seven hondert een en negentigh, desen 27 november 1791.

Presenten die volgende guldebroederen, aen welcke die selve artykelen van ordonnantien, requeste ende vergunningbrieven oock ten selven daege zijn voorgelesen ten drij uren naer middagh. Te weeten:

Wilhelmus Putzeys	keijser
Wilhelmus Maes	koninck
Joannes Joachims	deeken
Leonard Lud. Lutinx	audsten raadsman
Leonardus Gielen	jonghsten raadsman
Renerus Carleijns	mede guldebroeder
Willem Vanbrabant	mede guldebroeder
Joannes Putzeijs	mede guldebroeder
Robertus van Rutten	mede guldebroeder
Nicolaus Pfhijzers	mede guldebroeder
Joannes Thomas	mede guldebroeder
Carolus Brughmans	mede guldebroeder, ende
Joannes Kuijpers	knaepe der gulde en dier broederen.

Waer over coninck en deken relateren dat die voorgaende hennen eede hebben gedaen.

Was getekend: H. Oris not.immatriculatus. Leodiensis ac premissa requisitus per notulum et registrum.

INFOHEEMKUNDE NIEUWERKERKEN

Tweemaandelijks informatieblad van Heemkunde Nieuwerkerken
4de Jaargang – Mei-Juni 2008

Redactie- en coördinatieadres:

Ludo Raskin, Opperstraat 183 Wijer, 3850 Nieuwerkerken

Lay-out: Valère Grauwels

HET PAANHUIS TE WIJER

In een nieuwe rubriek “Verdwenen huizen in Wijer” wordt er gestart met “het paanhuis”. Volgens oudere schrijfwijzen in archiefdocumenten ook al eens “paenhuys of paenhuyshof” genoemd.

Het paanhuis van Wijer stond waar nu het gemeenteplein met de parking ligt, tussen de huidige bibliotheek (het vroegere gemeentehuis met de woning van de hoofdonderwijzer en de jongensschool) en de woning van huisdokter Cathérine Vryens (de vroegere villa van Constant Kumpen en nadien van Gerard Slaets).

Het paanhuis was een familiebrouwerij en een herberg of staminee (estaminet), zoals bijgaande foto laat zien in zijn opschrift boven de ingangdeur. Deze foto dateert van 1890, en werd ons ter beschikking gesteld door Jos en Elza Vervoort-Tournel (tweede van links, de grootmoeder van Jos). Volgens de kadasterplannen van 1845 was dit huis eigendom van de adellijke familie de Heusch (toen weduwe

Nicolas, rentenierster in Vliermaal), ook eigenaar van de nabij gelegen Schans in de Schansstraat. Zie de publicatie van Jef Bonneux over “De Schans van Wijer”, verkrijgbaar bij Heemkunde Nieuwerkerken.

Het paanhuis en/of herberg werd rond die tijd echter uitgebaat door Leo Vantilt (geboren te Wijer op 11 april 1833 en er gestorven op 28 mei 1898). Na Leo Vantilt werd Hubertus Vanbergen-Beckers (1864-1906) de nieuwe uitbater. Deze Hubertus was trouwens burgemeester van Wijer van 1904 tot 1906. Hij is in 1906 overleden en zijn weduwe (+1942) hertrouwde met Leon Bonneux met wie zij nog een tijd de herberg uitbaatte. Volgens getuigenissen heeft de zoon van Hubertus Vanbergen, n.l. Arthur (°1902-1987) er ook nog gewoond tot hij rond 1946 in zijn eigen huis in de Grote straat ging wonen. Of zij er zelf café gehouden hebben is mij niet bekend. Wel was er blijkbaar nog café tot rond 1943. Dit is mogelijk want er was gelegenheid om twee families te huisvesten in het paanhuis. Na Arthur Vanbergen-Hermans zijn Gustaaf en Clement Noblesse, werknemers bij Constant Kumpen,

er komen wonen, en dit van 1946 tot 1952 toen beide naar hun nieuw gebouwde woning in de Schansstraat verhuisden. Deze twee families hielden er zeker geen café meer.

Ondertussen had de industrieel Constant Kumpen uit Berbroek, die in Wijer achter het kasteel een keramiek buizenbakkerij uitbaatte, het paanhuis met aangrenzende grond gekocht om er een villa op te zetten, hetgeen voor die tijd het mooiste huis van Wijer was. Het paanhuis werd rond 1953 afgebroken; Denis Kumpen trok naar men vertelt het gebouw om met zijn jeep.

Zoals ik al schreef bij aanvang van dit artikel was het paanhuis een herberg met annex een brouwerij. Ook was er een kegelbaan en de mogelijk tot organisatie van hanengevechten, zodat ook weddingschappen en ander vertier tot de mogelijkheden behoorden. Rond 1930 lag er een voetbalveld, nu fruitplantage, achter het paanhuis; dit zorgde voor een nog grotere betrokkenheid van het paanhuis met de Wijerse dorpsgemeenschap.

Het paanhuis als brouwerij

Zoals gezegd was het een familiaal paanhuis dat bier brouwde voor eigen rekening, bier dat uitsluitend in het eigen café werd verkocht. Iedereen die bemiddeld was en er interesse voor had kon taksvrij bier brouwen voor eigen gebruik. Een brouwketel vroeg immers niet meer dan een klein gebouw te vergelijken met een vroeger bakhuis met annex een oven. Grotere paanhuizen waar meer gebrouwen werd met het oog op de verkoop van bier moesten natuurlijk wel brouwerijtaksen betalen.

Hier moet ik toch wel opmerken dat het brouwen te Wijer van “bier voor eigen gebruik” vooral moet gesitueerd worden voor 1800. In de Dictionnaire géographique de la Province de Limbourg (Ph. Vander Maele) uit 1835 worden echter onder Wijer bij commerce et industrie nog «une brasserie et trois tuileries assez importantes» vermeld.

In de middeleeuwen bestonden er ook Ban-paanhuizen. Dit waren plaatselijke brouwerijen die de Heer van de Heerlijkheid (in ons geval de kasteelheer van Cosen en Wijer) oprichtte om de inwoners van de Heerlijkheid die zelf geen brouwketel mochten bezitten te verplichten hun bier bij de kasteelheer te kopen. De brouwer zelf was dan ook een soort gerant en had alzo het monopolie voor verkoop van bier in het dorp. Het voorvoegsel Ban duidt alzo op “een verplichting”.

Zo had men in die tijd ook Ban-molens, waar iedereen verplicht was zijn graan te laten malen. Voor Wijer en Kozen was dat de Elsaertmolen te Stevoort, nu nog gelegen achter de vroegere Plumax gebouwen. Dit was wel buiten de dorpsgrenzen gezien er in Wijer en Kozen geen grote beek voorhanden was waarop een watermolen kon uitgebaat worden. Tegenover de “verplichting” (naar de Elsaertmolen) te gaan stond wel dat taksen en boetes uit overtredingen van de regels terzake gelijkmatig verdeeld werden tussen de Heer en de gemeente(n).

De brouwer “moest” twee soorten bier brouwen en in voorraad hebben, namelijk gewoon “cleyn bier” en het betere en duurder “gort bier”. Bier werd trouwens in de zestiende zeventiende eeuw tot de “basisbehoeften” gerekend. Dit wegens het feit dat de vaak minder goede hygiënische toestanden ook aanleiding gaven tot gezondheidsproblemen met onder andere het putwater. Tenslotte garandeerde gekookt water, hetgeen bier in feite is, meer veiligheid voor de volksgezondheid.

Voor nog meer te lezen en te weten over paanhuizen en bierbrouwerijen in onze streek raadpleeg o.a.

- Wijer – Verleden en heden, door Magda Vantilt en medewerkers, 1978.
- Ban-paanhuis te Kozen in 1573, door Rombout Nijssen.
- Vademecum met geboorten, huwelijken en overlijden in Groot Nieuwerkerken, door P. Wolfs.
- Atlas van de Buurtwegen van Wijer, uit 1845.

BESCHOUWINGEN BIJ EEN OUDE LANDKAART

Bijgevoegde kaart van Limburg, mij bezorgd door Robert Vandevoort, is een onderdeel van de “Nouvelle Carte de la Belgique” (schaal 1:300,000). Zij werd uitgegeven in 1844 door het Etablissement Géographique de Bruxelles (Philippe Vander Maelen), toen de belangrijkste privéproducent van landkaarten. Zij fungeerde zowat als de huidige wegenkaarten gezien alle wegen, kanalen, spoorwegen, provincie- en gemeentegrenzen, enz. erop vermeld werden. Vanuit verschillende invalshoeken is zij voor ons dan ook van “heemkundig” belang.

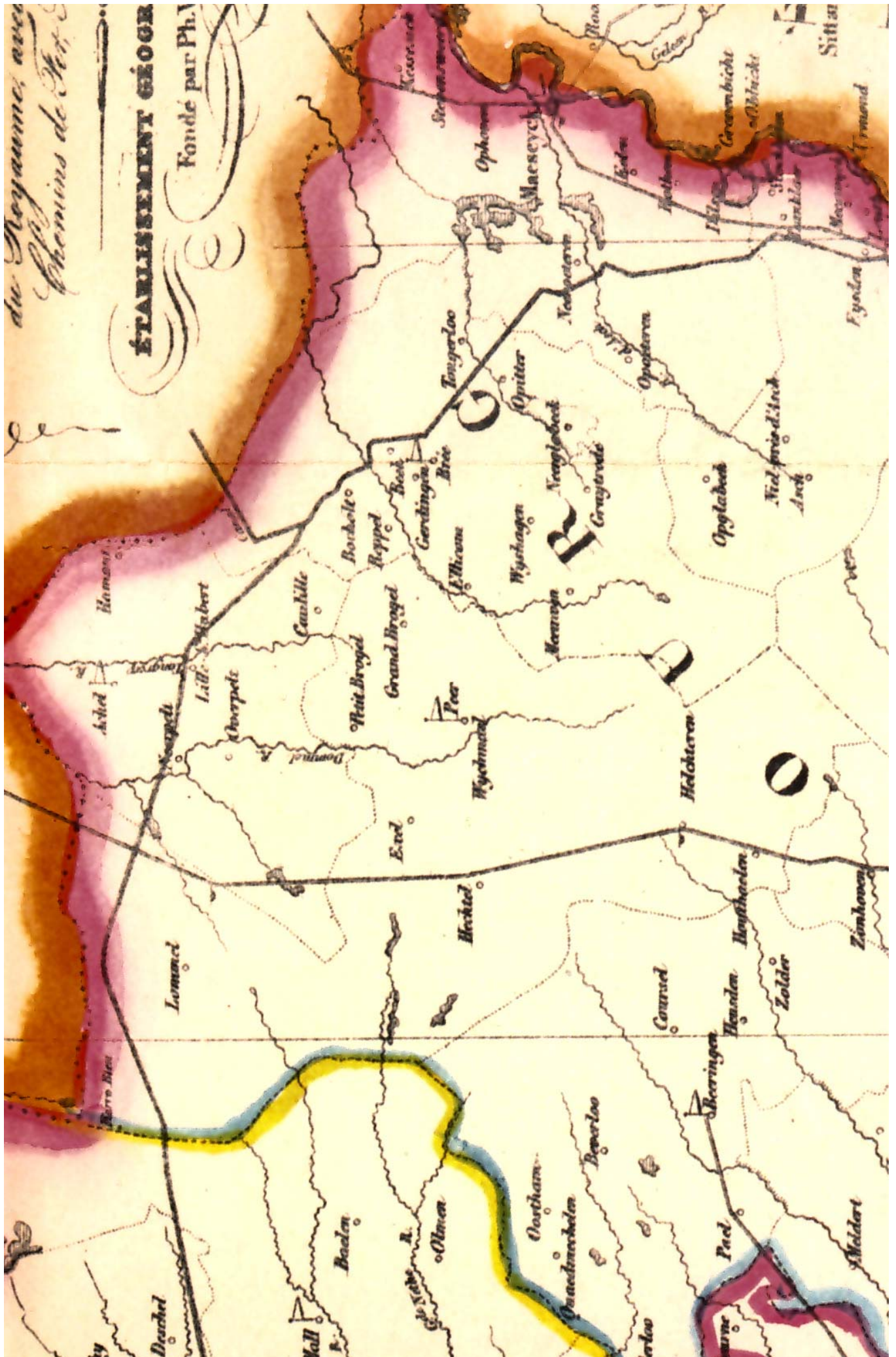
Een eerste vaststelling is dat de kaart volledig Franstalig is, en zo paste in het officiële Belgische bestuursbeleid. Opvallend ook is de oude schrijfwijze van veel gemeentenamen; Weyer en Cosen zijn hiervan mooie voorbeelden. Nog meer in het oogspringend zijn de huidige Limburgse (oud)gemeenten die ook een officiële Franstalige benaming hebben; en dan spreek ik niet over bijvoorbeeld Saint-Trond, Herck-la-Ville, Tongres, en Niel-près-d’Asch die eerder herkenbare vertalingen zijn. De meeste van deze echte en vandaag nog weinig gebruikte Franstalige benamingen vindt men vooral op de taalgrens met Luik, in de regio’s Sint-Truiden, Tongeren en Riemst.

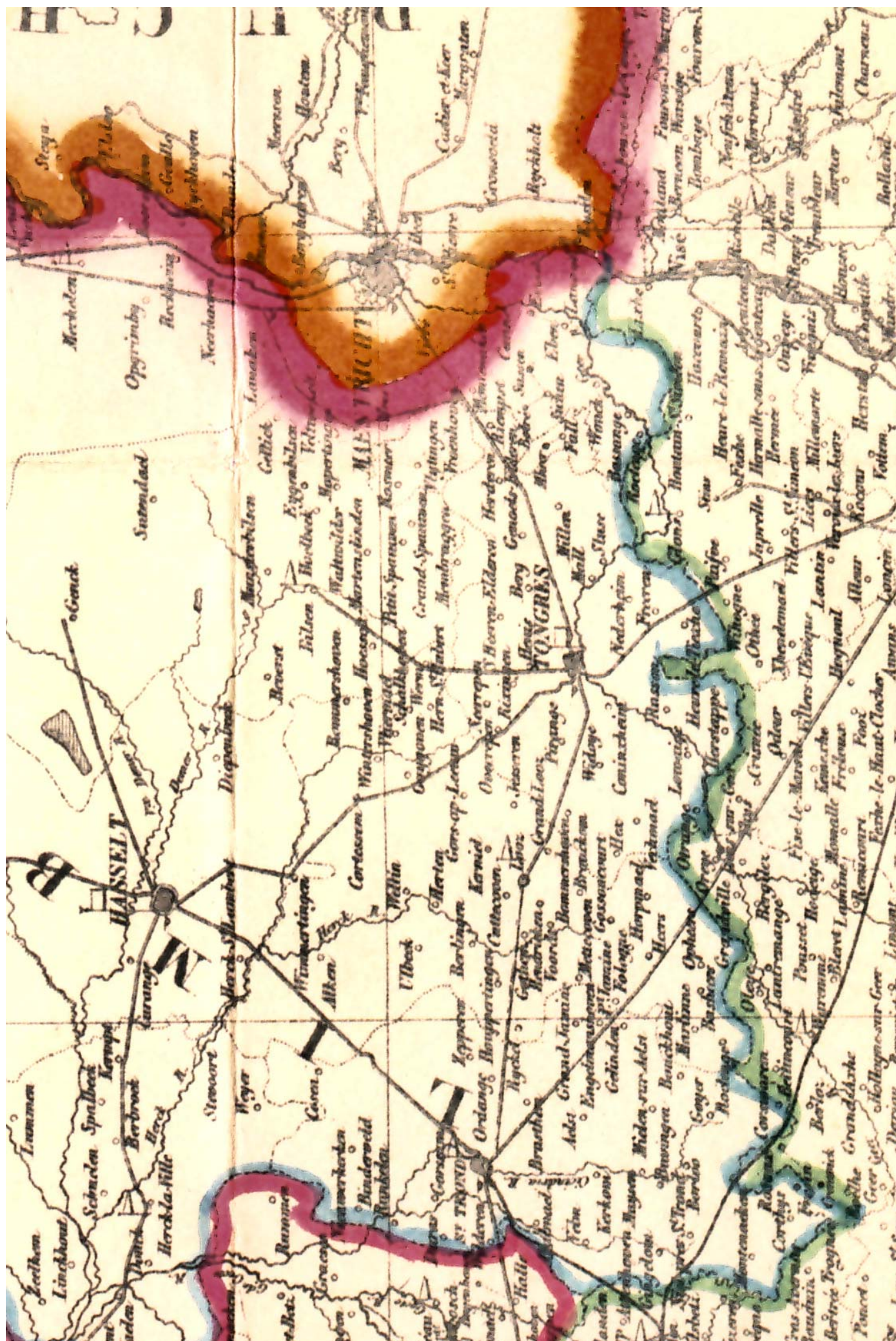
Hierna volgt een selectie van de ons vaak onbekende benamingen: Ordange (Ordingen), Grand et Petit Jamine (Groot en Klein Gelmen), Fologne (Veulen), Goyer (Jeuk), Looz (Borgloon), Wellin (Wellen), Pirange (Piringen), Sluse (Sluizen), Russon (Rutten), Heure-le-Tiexhe (Dietsheur), Louwaige (Lauw), Fall et Mheer (Valmeer), Gossoncourt (Gutschoven), Marlines (Mechelen Bovelingen), Roclenge sur Geer (Rukkelingen), Bassenge (Bitsingen), Rodange (Rukkelingen Loon), Fresin (Vorsen), Lanaye (Ternaaien), Otrange (Wouteringen),...

Een tweede invalshoek is de gemeentelijke indeling van Limburg op dat ogenblik. Een aantal van de huidige gemeenten bestonden nog niet of zijn op deze kaart mogelijk vergeten; bijvoorbeeld Kinrooi (met Molenbeersel) ontbreken, en Rijkhoven dat zich pas in 1870 afscheurde van Bilzen, en bij de recente gemeentefusies uit de zeventiger jaren er naar terugkeerde. De zes Nederlandstalige Voergemeenten behoorden toen nog bij Luik, en het Franstalige Jekerkanton met zijn vijf gemeenten was toen Limburgs grondgebied, hetgeen bij de vastlegging van de taalgrens in 1962 definitief veranderde. De gemeente Sussen omvatte de kerkdorpen Sichen en Bolrée hetgeen nadien Zichen-Zussen-Bolder werd; deze en andere combinaties zijn op deze kaart terug te vinden.

Ook de waterwegen vallen op. Het Albertkanaal (1930-39) is dan nog niet gegraven; wel zijn er als bevaarbare kanalen de Zuid-Willemsvaart (1822-26) en het Kempisch kanaal (1810-46) beide gegraven op initiatief van koning Willem I en daterend uit onze Hollandse periode. Sommige rivieren droegen toen ook een Franstalige benaming: La Meuse (Maas), Le Geer (Jeker), La Geete (Gete), La Nèthe (Nete); de huidige Bosbeek naar Maaseik toe heet op deze kaart “ruisseau d’Asch”.

Het spoorwegnet is dan volop in uitbouw. De eerste Belgische spoorlijn, deze tussen Mechelen en Brussel, is tezelfdertijd ook de eerste commerciële spoorlijn op het Europese vasteland. Deze Belgische landkaart is méér dan een wegenkaart. Zij vermeldt ook nog een aantal toeristische routes die per trein te bezichtigen zijn. Het betreft trajecten tussen steden met oude bezienswaardigheden zoals kerken, stadhuizen en kastelen. Voor Limburg wordt er evenwel niets vermeld; waarschijnlijk omdat de trein met een aftakking van Landen toen slechts tot Sint-Truiden (1839) liep, en de spoorlijn pas in 1847 tot Hasselt zou verlengd worden.

GOUWDAG 2008 - EEN SUCCES OVER GANS DE LIJN

Een honderdtal deelnemers aan de Provinciale Gouwdag Heemkunde Limburg te Herk-de-Stad, op zaterdag 31 mei, moet op zich al als gelaagd beschouwd worden. Vond dit misschien zijn oorzaak in het congresthema "Geld", of was de belangstelling voor de jonge heemkundige kring uit Nieuwerkerken als organisator hier mede een belangrijke factor?

Uitgaande van het feit dat beide opties mogelijk zijn luisterden de deelnemers met aandacht naar de vier sprekers: Rombout Nijssen over Geld in de zeventiende en achttiende eeuw, Johan van Heesch over Openbare muntverzamelingen in België en in de Euregio, Raf Van Laere over De koperschat van Nieuwerkerken, en Tim Vanderbeken over Wat te doen als je een muntvondst doet? De brochure over De koperschat van Nieuwerkerken vond een goede aftrek, en is nog steeds voorradig.

Het Cultureel Centrum De Markthallen van Herk-de-Stad waar wij te gast waren verdient alle lof voor de vlotte ontvangst en een perfecte technische en personele begeleiding.

Na een uitgebreid "heemkundig" middagmaal werden nog twee gesmaakte geleide bezoeken georganiseerd. De weinig gekende neo-gotische kloosterkapel van de Zusters Ursulinnen, vermoedelijk deels gebouwd door de Stevoortse bouwmeester Hyacinthus Martens, oogste grote belangstelling. Ook bij het bezoek aan de decanale kerk werden veel historische en bouwkundige wetenswaardigheden opgestoken. Beide gidsen deden hun werk met overtuiging. Met een receptie, aangeboden door het stadsbestuur als gastheer, werd deze gouwdag vlot afgesloten.

De bestuursleden van Heemkunde Nieuwerkerken vormden een hecht organisatie team. Zelfs de eindafrekening viel nog positief uit.

Bijgevoegde foto's geven een klein idee van dit geslaagde initiatief.

Ludo Raskin

Enkele sprekers
aan de
voorzitterstafel.

foto Ludo Vanrusselt

Neen, niet Heemkunde voorzitter Rombout Nijssen gaat hier een fruitkorf en een fles Dorre krijgen. Het is burgemeester Buekers van Herk-de-Stad die dankt voor de geschenken hem aangeboden als gastheer.

Foto Ludo Vanrusselt

Onze gids geeft toelichting bij het bezoek aan de kapel van de Zusters Ursulinnen.

Foto Eddy Cox

Een “stilleven” dat onze goudslag symboliseert: geld en fruit uit Nieuwerkerken samen met een fles Dorre, het bier met Binderveldse roots.

Foto Ludo Vanrusselt

EN NIEUWE UITGAVE VAN LIMBURGSE STUDIES

De Antwerpse Louise Moretus, geboren de Theux de Meylandt (1852-1923), bracht in de tweede helft van de 19de eeuw vakanties door in Limburg. Zij had als kunstenares in haar tekeningen, en dit in tegenstelling tot veel tijdgenoten die bij voorkeur kastelen en oude monumenten uitbeelden, vooral belangstelling voor het landschap in de Kempen en de mensonwaardige behuizing en leefomstandigheden van haar arme bewoners.

Een groot aantal van deze vaak ontroerende tijdsdocumenten werden door Rombout Nijssen en Raf Van Laere gebundeld en becommentarieerd in het prachtig kunstboek “Een adellijke blik op de Kempen. Tekeningen van Louise Moretus”, een uitgave van de vzw Limburgse Studies.

Dit kunstboek (170 blz.) kost 25 Euro, en kan besteld worden bij Limburgse Studies, Schansstraat 135 te 3850 Wijer (Nieuwerkerken), evenals bij het Rijksarchief, Bampslaan 4 te 3500 Hasselt (☎011-22.17.66) en de Standaard Boekhandel te Hasselt.

INFOHEEMKUNDE NIEUWERKERKEN

Tweemaandelijks informatieblad van Heemkunde Nieuwerkerken
4de Jaargang – September-Oktober 2008

Redactie- en coördinatieadres:
Ludo Raskin, Opperstraat 183 Wijer, 3850 Nieuwerkerken
Lay-out: Valère Grauwels

Zondag 14 september 2008

MONUMENTENDAG TE WIJER

Heemkunde Nieuwerkerken organiseert een “Monumentenwandeling” doorheen het oude dorpscentrum. Uitgangspunt is de bewoning ervaren op basis van de wegenatlas uit 1845 in vergelijking met de huidige toestand van wegen en huizen.

Vertrek op het gemeenteplein te Wijer te 14 uur. Duur van de wandeling circa twee uur.
Wandelkledij.

Deze monumentenwandeling is gratis. De wandelaars ontvangen de nodige documentatie.

HET OUDE DORPSCENTRUM VAN WIJER IN 1845

Om het paanhuis en zijn geschiedenis te situeren in de dorpskern van Wijer wordt er een detailopname van de wegenatlas uit 1845 afgedrukt op de binnenbladzijde; de toenmalige bewoning en ook het paanhuis is hierop aangeduid. Er bestaat evenwel nog een oudere kaart uit 1745 waarop het paanhuis niet is afgebeeld gezien het toen nog niet bestond..

Het kadasterplan uit 1845 vermeldt alleen de “eigenaars” van de huizen en percelen, en “niet de huurders”. Bijgevolg kon er in een huis een huurder wonen zoals het geval was met het paanhuis dat eigendom was van de adellijke familie de Heusch wonende op de Schans, maar uitgebaat werd door huurder Leo Vantilt.

Op bijgevoegd plan is de Schans onmiddellijk te herkennen, gelegen langs de Schansstraat met perceel 19 dat een weide is. Perceel 17 en 18 zijn boomgaarden. Deze zijn gescheiden door de beek (petit ruisseau) die de Schansstraat dwarst, komende van de Opperstraat (aan het huis Tournel) en zo verder langs de Schans doorloopt tot aan de Grote straat waar de beek overwelfd langs het huidige gemeenteplein doorloopt om uit te monden in de beek die vanaf het kasteel komt.

Perceel 8 was ook eigendom van de Schans en loopt achter het gebouw (omgeven met een grote watergracht) door tot een flink stuk in de Schansstraat.

Perceel 7 hoorde toe aan Lambert Liebens, die aan de overkant van de Grote straat woonde (79 tot en met 83). Hij was cafébaas, en burgemeester van Wijer in de periode 1853-1867. Later is dat de huidige hoeve Copis geworden. Op de percelen 82 en 83 op de hoek ligt nu de voormalige café “Carpe diem” van Jetje Lodewijckx (weduwe Emile Copis).

Op de percelen 4, 5 en 6 stond vroeger een mooi lemen huis met twee verdiepingen van de landbouwer Pierre Leunen. Later werd dit bewoond door de veldwachter van Wijer "Tuur de Garde" die eigenlijk Arthur Swinnen heette. Nu afgebroken wordt de grond bebouwd door Paul Martens.

Links op het plan liggen de percelen 85, 86, 87 tot en met 93, nu bewoond door René Motmans. In 1845 waren zij echter eigendom van de familie Gerard Vannitsem en consoorten, die van beroep schrijnwerker was. Via huwelijken en vererven kwam dit goed in handen van Arthur Wilms, die in de volksmond Tuur van Mienus werd genoemd verwijzend naar Dominicus Vannitsem. Zijn zonen waren Emile, en Jefke die met een driewieler met handbediening in heel Wijer bekend was.

Terug naar de kaart van 1845 ligt het paanhuis op de perceelnummers 9, 10, 11 en 12. Merk ook op dat waar 8 staat in 1869 de vroegere schoolgebouwen met

onderwijzerswoning en later gemeentehuis (nu bibliotheek) gebouwd werden.

De percelen 14 en 15 waren eigendom van Jan Vantilt, cafébaas van beroep. Hier stond het oude vakwerkhuis van Lowiske Clemens, waar nu Jos Vervoort /Elza Tournel en dochter wonen. De cartoonist Steven (Wilsens) heeft dit mooie vakwerkhuis nog getekend voor het werd afgebroken.

Het hoekperceel 16 was in 1845 nog eigendom van de gemeente Wijer. Later woonde er Charel Huybrechts en Mathilde Creten; nu is het bebouwd met de woning van de dakwerker Ersa. Tegenover op de hoek met de Schansstraat ligt de vroegere hoeve van Gustaaf Heusdens, nu eigendom van André Poelmans en Maria Degeling; in 1845 worden George Vandevoort en consoorten nog als eigenaar evenals van de percelen 25, 26 en 27 vermeld.

Verder langs de Grote straat liggen de percelen 28, 29 en 30 met in die tijd als eigenaars de weduwen van Gerard Groven en van Jean Vanweerts. Mogelijk lag hier het oude huis van de familie Mekers, waarvan ik Désiré (+1954) de koster van Wijer nog gekend heb. Dit huis werd afgebroken; nu woont er Paul Knapen.

De percelen 32 en 33 zijn in 1845 eigendom van Willem Wiggers; vervolgens waarschijnlijk Emile Bueckers die er een molen en winkel uitbaatte. Nadien komen Gaston Bueckers (zoon) en Bertha met hun café en winkel; alleen de huidige groenten- en fruitzaak ELRO blijft er nog over.

Verderop stond het lemen vakwerkhuis van een zekere Christiaan Francis, een dagloner uit Berbroek die hier blijkbaar eigendom bezat. Ik denk dat dit het huis van Jozef Vanstraelen was. Bekende zonen waren onder andere Ernest, Edmond en Arthur. Nu staat er het huis van Wim de chocolatier van Wijer.

Het volgende huis was dat van Naatje (Donatus) Lenaerts, de vader van Jozef Lenaerts (Jef van Naatje) en Carolientje zijn vrouw.

Tot hier ons plan richting Kozen. Terug naar de omgeving van de éénbeukige dorpskerk die in 1957 nog vergroot werd, en de huidige pastorij die in 1870 onder de befaamde pastoor Pieter-Hubert Creten werd gebouwd. Beide gebouwen hebben op de kaart een andere en kleinere omvang.

Waar de beek onder de Grote straat doorloopt ligt nu de slagerij Vandevelde-Peeters. Zij was voordien eigendom van de slager Jef Motmans-Lambrechts, met er naast het oude huis van de familie Lambrechts; nu verbouwd en bewoond door de familie Kris Motmans. De familie Lambrechts is gekend wegens haar verzetsactiviteiten gedurende de Tweede Wereldoorlog; het bronzen huldemonument aan de kerk verwijst ook hiernaar.

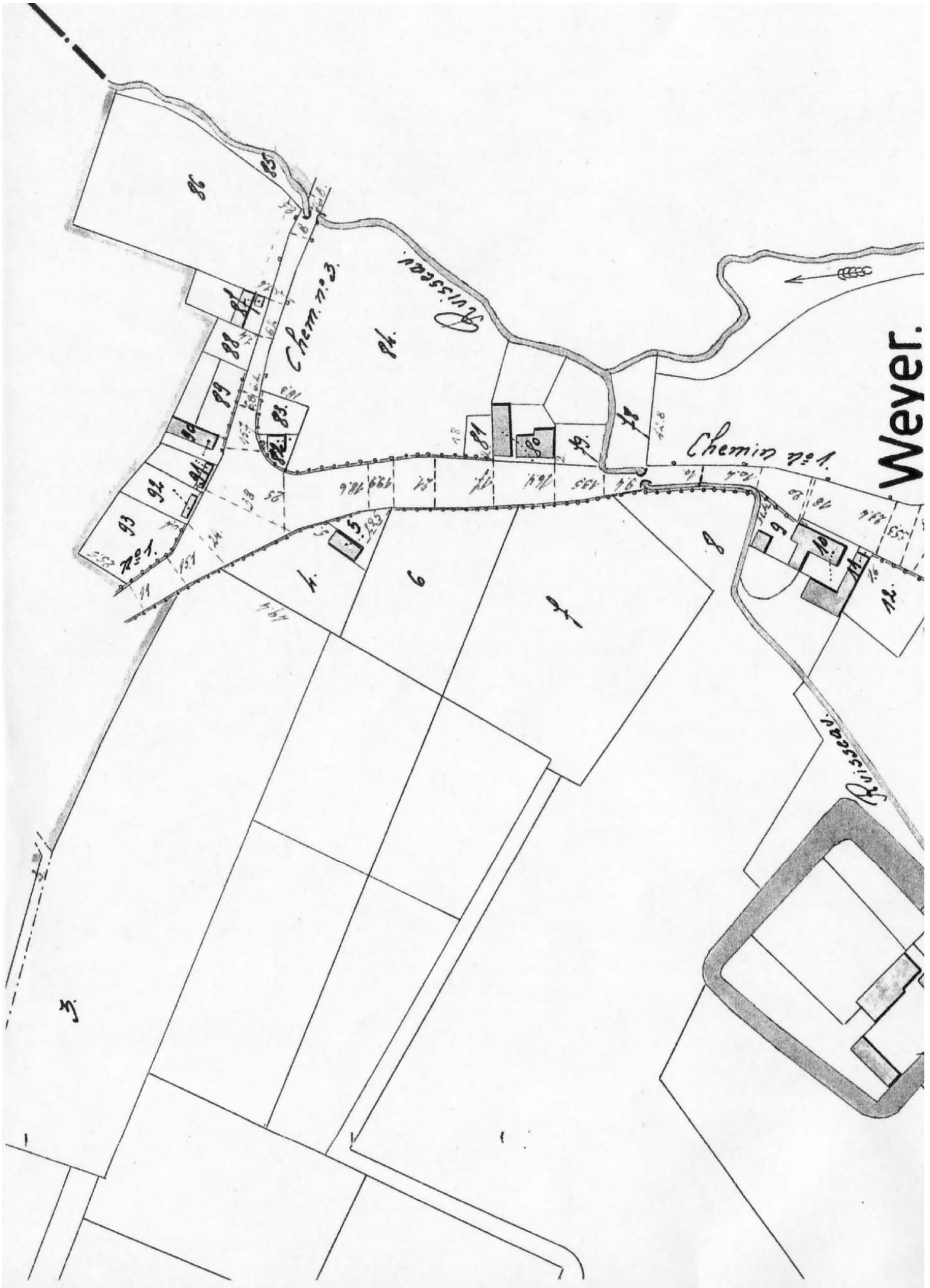
De huidige Marialaan met woonwijk situeert zich op het vroegere perceel 77. Vervolgens perceel 75 met de kerk, het omliggende kerkhof en de achterliggende pastorij. Mooi zichtbaar in zijn oude omschrijving ligt het kasteel omgeven met een grote omgrachting en kleinere vijvers richting "ijskelder" en "Engelse hof". Tot hier mijn verhaal over de omgeving van het paanhuis.

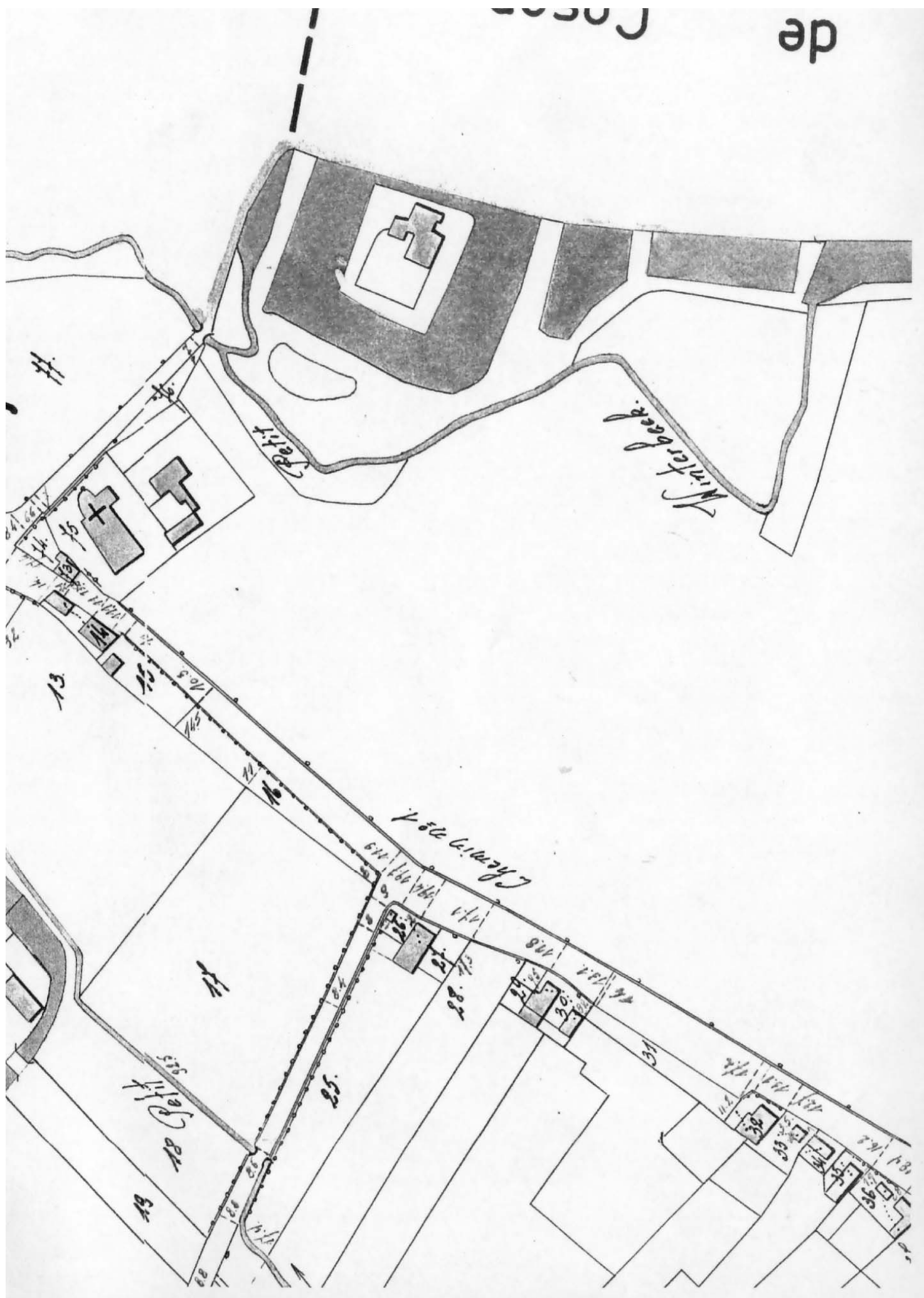

Velen zullen zich nog het huisje van Charel en Mathijde Huybrechts-Creten herinneren, gelegen op de hoek van de Grote straat en de Schansstraat.

Bij gebrek aan een betere foto van het verdwenen paanhuis wordt hier een zicht afgedrukt van de begrafenisstoet van vier leden-oorlogsslachtoffers uit de familie Lambechts die te Wijer begraven werden op 4 december 1944. Links op de foto ziet men het paanhuis, met een bijgebouw in lemen vakwerkbouw. Aan de overzijde schuin tegenover het paanhuis liggen het verbouwde huis Lambrechts en het huis Firmin Knapen. Ook nog zichtbaar is de verdwenen oude kerkhofmuur.

Het is mijn intentie op een gelijkwaardige wijze verschillende oude plannen van Wijer te bespreken en zo de evolutie te schetsen van het verloop van de bebouwing en de eigenaars en eventuele huurders over de periode 1845 tot heden en zo mogelijk nog vroeger.

Opvallend bij zo een kadasteronderzoek is ook dat er oude familienamen uit Wijer verdwenen zijn, en dat er de laatste decennia een enorme inwijking niet alleen het stratenplan en de bebouwing grondig heeft veranderd doch ook het familienamenbestand levendig heeft ingekleurd.

Aanvullende inlichtingen op deze heemkundige bijdrage zijn steeds en van harte welkom.

Denis Heusdens

De Schans draagt het jaartal 1782 in de gevelankers. Het huidige witgeverfde classicistische gebouw was eertijds omgeven met water en voorzien van een ophaalbrug, nodig voor de dorpsbewoners om als "verschansing" te kunnen gebruiken in oorlogstijd.

D O R R E, een crème van een bier

D O R R E, wie, wat en waar?

Wellicht zal u zich nog de geschenken herinneren die door Heemkunde Nieuwerkerken aan de sprekers en organisatoren van onze succesvolle Goudslag 2008 werden geschonken. Er waren o.a. flessen DORRE bier bij. Omdat ik reeds van velen onder u ook vragen kreeg omtrent dat DORRE bier dat er toen gegeven werd volgt hier nu wat meer uitleg en kennismaking.

Het DORRE bier werd voor het eerst speciaal gebrouwen voor de v.z.w. Sint-Martinus te Dormaal (Zoutleeuw). Deze v.z.w. had er een degustatielokaal waar het bier van het vat werd getapt. Een van de actiefste leden van deze vereniging is een persoonlijke vriend en Binderveldenaar hetgeen in heemkundige context voor ons belangrijk is. Hij stond immers mee aan de brouwketels toen het bier het levenslicht zag.

Ondertussen werd door enkele spijtige gebeurtenissen het proeflokaal in Dormaal gesloten en zag de toekomst voor het DORRE bier er even niet rooskleurig uit... totdat men in Zoutleeuw op de Stedelijke Dienst voor Toerisme van deze sluiting en nakende teloorgang van dit jonge bier hoorde. Men was er zich gelukkig van bewust dat dit bier – een streekspecialiteit – iets speciaals en iets exclusiefs voor Zoutleeuw kon betekenen, en de vraag kwam spoedig om dit bier verder te brouwen en op flessen van 75 cl te bottelen. Enkele brasseries te Zoutleeuw waren onmiddellijk bereid het DORRE bier als een streekbier aan te bieden.

Het DORRE bier wordt in een kleine Oost-Vlaamse brouwerij op ambachtelijke wijze gebrouwen. Men vertrekt van een moederbier waaraan bij het vullen van de vaten een suikersiroop wordt toegevoegd. De vaten gaan dan een vijftal weken de “warme kamer” in zodat er zich een tweede gisting op het vat voordoet. Dit is een delicaat brouwproces omdat men deze tweede gisting zo maar niet onder controle heeft. Maar alles goed gaat wordt er de DORRE geboren, werkelijk een crème van een bier.

Iedereen kan dit unieke bier op het vat degusteren in “de Lakenhalle”, in “de 2 Leeuwkes” en in “de Koperen klink” te Zoutleeuw, evenals te Sint-Truiden in “het Speelhof”. Flessen DORRE zijn bovendien te koop bij de drankcentrale Thomas te Zoutleeuw.

Het DORRE bier wordt gedronken in eigen merkwaardige glazen. Het meest lijken ze nog op cognacglazen, waardoor men met alle zintuigen van het bier kan genieten. Het DORRE logo op het flesetiket is een Sint-Martinuskarikatuur ontworpen door Frans Van Rompaey onder het pseudoniem SNARf.. Sint-Martinus is de patroonheilige van Zoutleeuw. Bij SNARf geeft hij niet zijn halve mantel weg aan een bedelaar, maar giet hij het DORRE bier rijkelijk in de mond van de sukkelaar. Bovendien zit Sint-Martinus niet op zijn paard maar wel op een tot schommelpaard omvormd biervat (zie het hierbij afgedrukte etiket).

Vanwaar komt nu de naam DORRE? Er zijn op zijn minst drie verklaringen voor. Allereerst komt DORRE van Dormaal, de plaats waar het bier voor het eerst kon gedronken worden. Vervolgens is in Dormaal “nen dorre” ook een persoon die nors kijkt en weinig of niets zegt. Dat verandert echter snel na het drinken van “nen DORRE”. Als derde verklaring hoeft men maar naar de kleur van het DORRE bier te kijken; het is een goudgeel amberbier, “d’or”, dus...

Hoe smaakt zo’n DORRE nu? De smaak is zeer vol en rijk, in het begin ietwat bitter maar kort nadien een hemelse licht zoete zachtheid die u doet verlangen naar de volgende slok. Het bier loopt als

honing binnen, maar laat u niet verrassen door het forse alcoholgehalte; dit bedraagt niet minder dan 10 à 11% al naargelang de tweede gisting op het vat.

De DORRE is één van de weinige bieren die hergisten op het vat. Het is een zeer moeilijk te brouwen bier, een bier met karakter. Ikzelf ben reeds meermaals aanwezig geweest bij het brouwen; telkens en opnieuw sta ik versteld van het kunnen van de brouwmeester in deze kleine ambachtelijke brouwerij, die ver van alle Inbev toestanden blijft en haar Vlaamse roots niet wil verloochenen.

Ludo Vanrusselt

MET DANK VOOR DE SCHENKING

De heer F.G. Reynders, wonende Kievitstraat 7 te Neerpelt, heeft Heemkunde Nieuwerkerken vier interessante familiefoto's geschonken. Het zijn evenwel zoekplaatjes wat sommige personen betreft. Een foto wordt hier afgedrukt in de hoop bij de kijker herinneringen en herkenningen op te roepen.

De moeder van F.G. Reynders, Mathilde Mulkers (°1890), was een dochter van Franciscus Mulkers, de dorpsmid van Nieuwerkerken, die gehuwd was met Anna-Maria-Berthilia Velaerts. De vader van F.G. Reynders was afkomstig uit Wijchmaal bij Peer. Als soldaat in de Grote Oorlog van 1914-18 ontmoette hij te Gent Mathilde Mulkers die er diende. Na hun huwelijk verhuisden zij naar Neerpelt waar onze schenker in 1927 werd geboren.

Op de foto van de diamanten bruiloft van Franciscus Mulkers in 1928 draagt vader Reynders de kleine F.G. op de arm, links geflankeerd door zijn vrouw Mathilde (2de rij rechts).

Wie herkent wie op deze groepsfoto uit 1928, genomen voor welk café in Nieuwerkerken?

INFOHEEMKUNDE NIEUWERKERKEN

Tweemaandelijks informatieblad van Heemkunde Nieuwerkerken
4de Jaargang – November-December 2008

Redactie- en coördinatieadres:

Ludo Raskin, Opperstraat 183 Wijer, 3850 Nieuwerkerken

Lay-out: Valère Grauwels

LIMBURG IN 'T GEWEER,... OOK TE WIJER

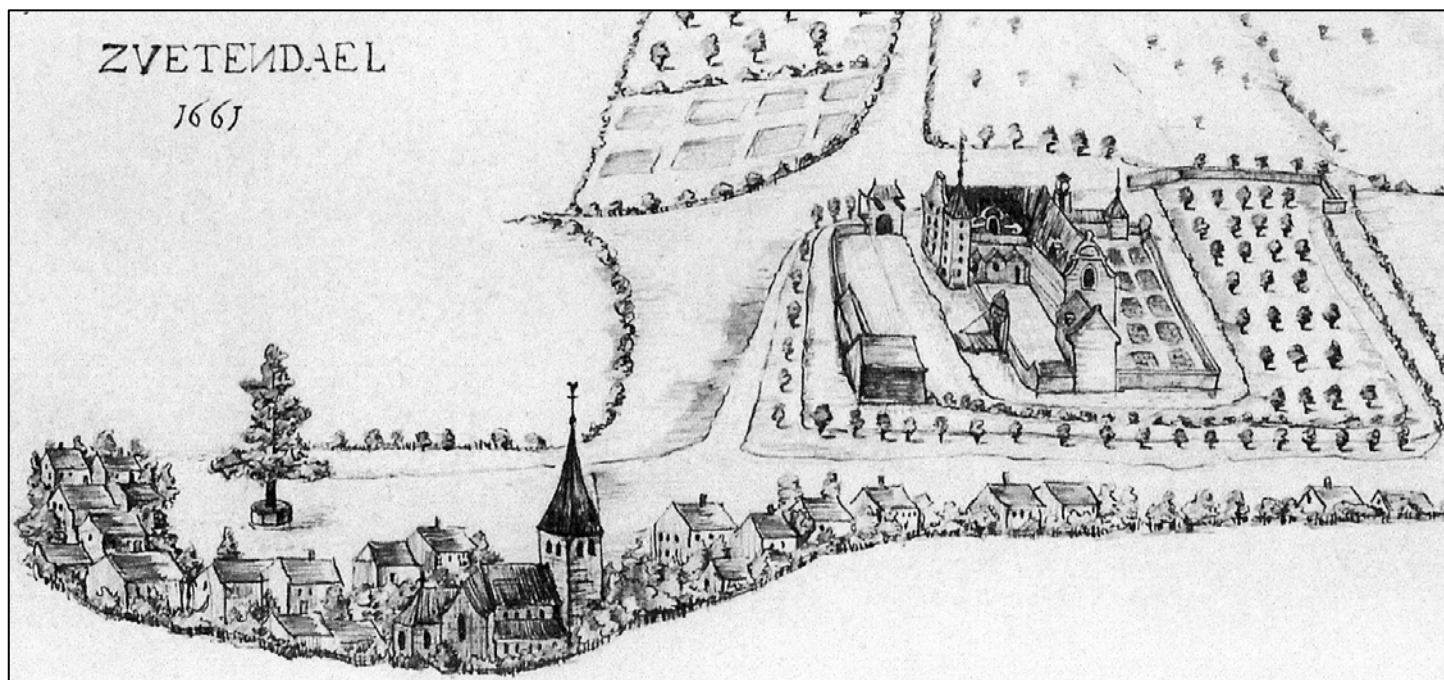
Van 11 oktober tot 14 november 2008 loopt in de Landcommanderij Alden Biesen te Rijkhoven (Bilzen) een interessante historische tentoonstelling onder de sprekende titel “Limburg in 't geweer – Oorlogsleed in het Land van Loon, van Alva tot Napoleon”.

Zij werd samengesteld o.l.v. de historici Julien Daenen en Jozef Mertens, en behandelt deze grote krijgsverrichtingen in onze streken op een eerder ongewone wijze. Waar in andere soortgelijke tentoonstellingen de grote historische leiders en gebeurtenissen centraal staan, wordt in dit geval het accent gelegd op de wijze waarop de burgerbevolking de militaire aanwezigheid en oorlogsactiviteiten noodgedwongen moest ondergaan.

Het is een verhaal geworden van ellende en dood gaande van de vele oorlogsbelastingen, brandstichtingen, opeisingen van veestapels en roerend goed tot verplichte soldatendienst en georganiseerde moordpartijen.

Zelfs naar Wijer wordt in deze tentoonstelling in verband met de Tachtigjarige Oorlog als volgt verwezen:

“In het jaar 1631 brak de pest uit te Wijer en maakte vele slachtoffers. Tussen februari en september

Deze tekening uit 1663 van de schans van Zutendaal geeft een idee van de schansen, die vanaf 1581 door de Prins-Bisschop van Luik werden toegelaten.

stierven 56 personen aan die vreselijke ziekte, onder wie de pastoor en een vader met zijn zes kinderen. Vier jaar later, in 1635, werd Wijer overvallen door een bende soldaten onder leiding van een zekere generaal Beck. Het dorp werd beroofd van paarden, koeien en veel andere zaken, samen voor een waarde van meer dan 1000 gulden. We kregen niet de minste hulp of troost van die van Herk-de-Stad, schreef men.”

Dit zijn woorden van onze lokale heemkundige Jef Bonneux in zijn bijdrage over De Schans te Wijer – 1782, uitgegeven door Heemkunde Nieuwerkerken en er nog steeds verkrijgbaar.

Wegens langdurig geruzie (vanaf 1678) over belastingen die Wijer aan Herk-de-Stad moest betalen besliste de Prins-Bisschop van Luik in 1742 om op basis van een nieuwe stafkaart deze geschillen te beslechten. Op deze kaart, die pas in 1747 klaar is, staan de schans, het kasteel en de kerk van Wijer waar zij nu nog staan. Dit is het oudst gekende beeld van onze schans. Wijer had toen een bevolking van circa 200 inwoners verspreid over 42 huizen, genoeg om zich te “verschansen”.

Kortom deze tentoonstelling is ook leerrijk voor een groot publiek, en verhelderend voor iedereen die aan lokale geschiedschrijving geïnteresseerd is. Het schitterend historisch kader dat Alden Biesen blijft krijgt de bezoeker er gratis bij.

De bijbehorende lijvige catalogus (264 blz.) is een nuttig naslagwerk, en leest als een trein; hij kost 25 Euro.

Ludo Raskin

EEN NAKLANK VAN ONZE GOUWDAG

Het Angelus vroeger en nu.

De Gouwdag van 31 mei 2008 bracht ons o.a. in de kapel van het klooster van de Zusters Ursulinen te Herk-de-Stad. Na de rondleiding bij het verlaten van het klooster kon men in de inkomhal een mooi klokje bewonderen, wat bij velen de vraag deed rijzen: “Wat doet zo’n grote klok nu in een kleine inkomhal, en wat was mogelijk haar functie voorheen?”

Het antwoord op deze vraag komt er nu via een e-mail van onze gids Mevr. Leemans en Eerwaarde zuster Overste.

Met deze klok werd jarenlang het Angelus geluid, doch wegens klachten van de burens die hierdoor s’orgens te vroeg gewekt werden werd ze het zwijgen opgelegd om de vrede te bewaren. Bij nazicht van de bliksemafleider zag men dat de klokverankering het niet lang meer zou volhouden, en werd de klok veiligheidshalve naar beneden gehaald. Op 23 december 1992 is de klok gerestaureerd en in een aangepaste houder geplaatst om een tweede leven als historisch relict te beginnen in de inkomhal van het klooster.

Over de historiek van het Angelus.

De benaming “Angelus” is afgeleid van de Latijnse beginwoorden “Angelus Domini nuntiavit Mariae”, met als Nederlandse vertaling “De Engel des Heren heeft aan Maria geboodschapt”. In zijn huidige vorm bestaat het Angelus sinds 1571, de tijd van paus Pius V. In de Paastijd wordt het Angelus vervangen door het Regina coeli, dit werd also besloten in 1742 door paus Benedictus XIV.

Het Angelus, voluit “Angelus Domini” in het Nederlands “de Engel des Heren” is een katholiek gebed dat van oudsher driemaal per dag werd gebeden: om zes uur s’orgens, om twaalf uur s’middags en om zes uur s’avonds. Het gebed werd aangekondigd door het luiden van een kleine klok, het Angelusklokje. Dit gebeurde niet alleen in de kloosters doch ook in alle parochies werden de gelovigen tot gebed opgeroepen.

Hierbij werden drie slagen op de klok gegeven waarna een aanroep met Weesgegroet Maria werd gebeden. Nog tweemaal volgden drie slagen op de klok met een nieuwe aanroep en Weesgegroet. Tenslotte werd de klok twee minuten geluid en werd een afsluitend gebed gebeden. Waar voorheen de gelovigen hun werkzaamheden stopten om te bidden is deze gewoonte in onbruik geraakt.

Voor al onze oudere dorpsgenoten herinneren zich het Angelus, en niet alleen als een vroom godsdienstig gebruik. In vele huiskamers hing ook een reproductie van het bekende schilderij “het Angelus” in 1859 geschilderd door de Franse kunstenaar Jean-François Millet (1814-1875), waarop de boer en de boerin devoot hun arbeid op het veld onderbreken voor een gebed. Hij schilderde realistische boerentaferelen waarin vooral de grootsheid van landschap en natuur samen met de eenvoud van de werkende mens centraal staan.

Eddy Cox

DE REPUBLIKEINSE KALENDER (1792 - 1805)

De veldslag bij Fleurus op 26 juni 1794 tussen de Oostenrijkers en het Franse revolutionaire leger bracht de Zuidelijke Nederlanden onder Frans Bewind. Wij werden aangehecht bij het zegevierende Frankrijk hetgeen een grote impact zou hebben op het dagelijks leven van onze voorouders. Meer nog, onze huidige bestuurlijke organisatie is nog volledig geënt op een aantal revolutionaire hervormingen uit die tijd, gebaseerd op de Franse idealen en kernachtig gevat in de begrippen “vrijheid, gelijkheid, broederlijkheid”.

De Fransen schaften de middeleeuwse heerlijkheden af; graafschappen, hertogdommen, en bij ons het prins-bisdom Luik verdwenen als staatkundige indeling en werden vervangen door departementen, kantons en gemeenten met zakelijke bestuurders die rechtstreeks rapporteerden aan de hoofdstad Parijs. In hun drang naar centralisatie en bestuurlijke efficiëntie voerden de Fransen “de burgerlijke stand” in met een verplichte aangifte van geboorten, huwelijken en overlijden, hetgeen voordien alleen door de pastoors in hun parochieregisters werd bijgehouden.

Hierdoor was het de Fransen mogelijk niet alleen accuraat belastingen te innen, doch ook de verplichte legerdienst voor jongens in te voeren, de zogenaamde “conscriptie” die met veel protest in onze regio zou uitmonden in de Boerenkrijg. Justitie en procesvoering zou worden bepaald door de invoering van o.a. de “Code Napoleon”, en andere wetboeken die nog steeds de basis vormen van ons recht en de werking van onze rechtbanken.

De Fransen gingen in hun drastische breuk met het verleden zelfs zover dat zij onze christelijk geïnspireerde tijdsrekening veranderden in een “Republikeinse Kalender”. De toelichting hierover wordt overgenomen uit het Dilsers heemkundig tijdschrift THILESNA (redactie Mathieu Jacobs, die wij hiervoor van harte danken).

De nieuwe kalender zou de Gregoriaanse kalender helemaal van de kaart vegen. De tijdsrekening begint niet meer in het jaar “1”, bij de geboorte van Jezus Christus, maar op 21 september 1792 of “1 Vendémiaire an 1”, de dag van de uitroeping van de Franse republiek. Deze nieuwe tijdsrekening werd in België ingevoerd op 24 november 1793.

1. Het jaar werd ingedeeld in 12 maanden van 30 dagen met 5 of 6 complementaire dagen aan het einde van het jaar. Nieuwjaar viel dus niet meer op 1 januari maar op 22 of 23 september op de 1ste Vendémiaire.

De maanden kregen nieuwe namen:

- Herfst: Vendémiaire (wijnmaand), Brummaire (mistmaand), Frimaire (vorstmaand)
 - Winter: Nivose (sneeuwmaand), Pluvioise (regenmaand), Ventose (windmaand)
 - Lente: Germinal (kiemmaand), Floreal (bloemenmaand), Prairial (weidemaand)
 - Zomer: Messidor (oogstmaand), Thermidor (hittemaand), Fructidor (fruitmaand)
2. Het decimaal stelsel werd toegepast in de verdeling van de dagen. Een dag bestond uit 10 uren van ieder 100 minuten. Een minuut telde 10 seconden. Deze dagindeling heeft weinig weerklank gevonden.
 3. De week werd vervangen door de “decade” die bestond uit 10 dagen, zodat men niet meer vrij was om de 7 dagen maar om de 10 dagen. Dit stootte op heel wat weerstand.
 - De dagen van de week kregen ook andere namen: Primidi, Duodi, Tridi, Quartidi, Quintidi, Sextidi, Septidi, Octidi, Nonidi, Decadi. Deze laatste dag was de dag waarop men vrij was.
 - De namen van de heiligen op de oude Gregoriaanse kalender werden vervangen door de namen van o.a. kruiden, dieren, werktuigen, en metalen.
Een voorbeeld: 1 Vendémiaire (druif), 2 Vendémiaire (saffraan), 3 Vendémiaire (kastanje), 4 Vendémiaire (krokus), enz.

De Republikeinse Kalender werd ingevoerd in de Burgerlijke Stand vanaf 17 juni 1796, en algemeen verplicht vanaf 3 april 1798. Hij werd geheel afgeschaft op 31 december 1805 zonder enig noemenswaardig spoor achter te laten. Op 1 januari 1806 ging men opnieuw over op de Gregoriaanse kalender.

Het in voeren van de republikeinse kalender had weinig kans op slagen bij een bevolking die sinds mensenheugenis een ander levensritme volgde. Tot zover Mathieu Jacobs.

Heemkundigen en historici die documenten uit de Franse Tijd bestuderen, en opzoekers in verband met o.a. stamboomonderzoek worden geconfronteerd met dateringen volgens de Republikeinse Kalender. Daarom volgt hierna deze tijdsrekening over de veertien jaar van haar bestaan, en omgerekend naar de Gregoriaanse tijdsrekening die wij nu nog hanteren.

REPUBLIKEINSE KALENDER

Bevattende de « primidis » aangeduid met 1,11,21, van de décaden van alle jaren,

Als met de overeenkomstige dag van de Gregoriaanse kalender.

An I	Vend.	Brum.	Frim.	Niv.	Pluv.	Vent.	Germ.	Flor.	Prai.	Messi.	Ther.	Fruc.
1792/93	01=22 sep	22 okt.	21 nov	21 dec	20 jan	19 feb	21 mar	20 apr	20 mei	19 jun	19 jul	18 aug
	11=02 okt	01 nov	01 dec	31 dec	30 jan	01 mar	31 mar	30 apr	30 mei	29 jun	29 jul	28 aug
	21=12 okt	11 nov	11 dec	10 jan	09 feb	11 mar	10 apr	10 mei	09 jun	09 jul	08 aug	07 sep
	<u>jours complémentaires 1re=17, 2me=18, 3me=19, 4me=20, 5me=21 september</u>											
An II	01=22 sep	22 okt	21 nov	21 dec	20 jan	19 feb	21 mar	20 apr	20 mei	19 jul	19 jul	18 aug
1793/94	11=02 okt	01 nov	01 dec	31 dec	30 jan	01 ma	31 mar	30 apr	30 mei	29 jun	29 jul	28 aug
	21=12 okt	11 nov	11 dec	10 jan	09 feb	11 mar	10 apr	10 mei	09 jun	09 jul	08 aug	07 sep
	<u>jours complémentaires 1re=17, 2me=18, 3me=19, 4me=20, 5me=21 september</u>											
An III	01=22 sep	22okt	21 nov	21 dec,	20 jan,	19 feb	21 mar	20 apr	20 mei	19 jun	19 jul	18 aug
1794/95	11=02 okt	01 nov	01 dec	31 dec	30 jan	01 mar	31 mar	30 apr	30 mei	29 jun	29 jul	28 aug
	21=12 okt	11 nov	11 dec	10 jan	09 feb	11 mar	10 apr	10 mei	09 jun	09 jul	08 aug	07 sep
	<u>jours complémentaires 1re=17, 2me=18, 3me=19, 4me=20, 5me=21, 6me=22september</u>											
An IV	01=23 sep	23 okt	22 nov	22 dec	21 jan	20 feb	21 mar	20 apr	20 mei	19 jun	19 jul	18 aug
1795/96	11=03 okt	02 nov	02 dec	01 jan	31 jan	01 mar	10 apr	10 mei	09 jun	09 jul	08 aug	07 sep
	21=13 okt	12 nov	12 dec	11 jan	10 feb	11 mar	10 apr	10 mei	09 jun	09 jul	08 aug	07 sep
	<u>jours complémentaires: 1re=17, 2me=18, 3me=19, 4me=20, 5me=21 september</u>											
An V	01=22 sep	22 okt	21 nov	21 dec	20 jan	19 feb	21 mar	20 apr	20 mei	19 jun	19 jul	18 aug
1796/97	11=02 sep	01 nov	01 dec	31 dec	30 jan	01 mar	31 mar	30 apr	30 mei	29 jun	29 jul	25 aug
	21=12 okt	11 nov	11 dec	10 jan	09 feb	11 mar	10 apr	10 mei	09 jun	09 jul	08 aug	07 sep
	<u>jours complémentaires : 1re=17, 2me=18, 3me=19, 4me=20, 5me=21 september</u>											
An VI	01=22 sep	22 okt	21 nov	21 dec	20 jan	19 feb	21 mar	20 apr	20 mei	19 jun	19 jul	18 aug
1797/98	11=02 okt	01 nov	01 dec	31 dec	30 jan	01 mar	31 mar	30 apr	30 mai	29 jun	29 jul	25 aug
	21=12 okt	11 nov	11 dec	10 jan	09 feb	11 mar	10 apr	10 mei	09 jun	09 jul	08 aug	07 sep
	<u>jours complémentaires : 1re=17, 2me=18, 3me=19, 4me=20, 5me=21 september</u>											
An VII	01=22 sep	22 okt	21 nov	21 dec	20 jan	19 feb	21 mrt	20 apr	20 mei	19 jun	19 jul	18 aug
1798/99	11=02okt	01 nov	01 dec	31 dec	30 jan	01 mar	31 mrt	30 apr	30 mei	29 jun	29 jul	28 aug
	21=12okt	11 nov	11 dec	10 jan	09 feb	11 mar	10 apr	10 mei	09 jun	09 jul	08 aug	07 sep
	<u>jours complémentaires: 1re=17, 2me=18, 3me=19, 4me=20, 5me=21, 6me=22september</u>											
An VIII	01=23sep	23 okt	22 nov	22 dec	21 jan	20 feb	22 mrt	21 apr	21 mei	20 jun	20 jul	19 aug
1799/00	11=03okt	02 nov	02 dec	01 jan	31 jan	02 mrt	01 apr	01 mei	31 mei	30 jun	30 jul	29 aug
	21=13 okt	12 nov	12 dec	11 jan	10 feb	12 mrt	11 apr	11 mei	10 jun	10 jul	09 aug	08 sep
	<u>jours complémentaires: 1re=18, 2me=19, 3me=20, 4me=21, 5me=22 september</u>											
An IX	01=23sep	23 okt	22 nov	22 dec	21 jan	20 feb	22 mrt	21 apr	21 mei	20 jun	20 jul	19 aug
1800/01	11=03okt	02 nov	02 dec	01 jan	31 jan	02 mrt	01 apr	01 mei	31 mei	30 jun	30 jul	29 aug
	21=13 okt	12 nov	12 dec	11 jan	31 jan	02 mrt	01 apr	01 mei	10 jun	10 jul	09 aug	08 sep
	<u>jours complémentaires: 1re=18, 2me=19, 3me=20, 4me=21, 5me=22 september</u>											
An X	01=23 sep	23okt	21 nov	22 dec	21 jan	20 feb	22 mrt	21 apr	21 mei	20 jun	26 jul	19 aug
1801/02	11=03 okt	02 nov	02 dec	01 jan	31 jan	02 mrt	01 apr	01 mei	31 mei	30 jun	30 jul	29 aug
	21=13 okt	12 nov	12 dec	11 jan	10 feb	12 mrt	11 apr	11 mei	10 jun	10 jul	09 aug	02 sep
	<u>jours complémentaires: 1re=18, 2me=19, 3me=20, 4me=21, 5me=22 september</u>											
An XI	01=23 sep	23 okt	22 nov	22 dec	21 jan	20 frb	22 mrt	21 apr	21 mei	20 jun	20 jul	19 aug
1802/03	11=03 okt	02 nov	22 dec	01 jan	31 jan	02 mrt	01 apr	01 mei	31 mei	30 jun	30 jul	29 aug
	21=13okt	12 nov	12 dec	11 jan	10 feb	12 mrt	11 apr	11 mei	10 jun	10 jul	09 aug	08 sep
	<u>jours complémentaires: 1re=18, 2me=19, 3me=20, 4me=21, 5me=22, 6me=23 september.</u>											
An XII	01=24 sep	24 okt	23 nov	23 dec	22 jan	21 feb	22 mrt	21 apr	21 mei	20 jun	20 jul	19 aug
1803/04	11=04 okt	03 nov	03 dec	02 jan	01 feb	02 mrt	01 apr	01 mei	31 mei	30 jun	30 jul	29 aug
	21=14 okt	13 nov	13 dec	12 jan	11 feb	12 mrt	11 apr	11 mei	10 jun	10 jul	09 aug	08 sep
	<u>ours complémentaires : 1re=18, 2me=19, 3me=20, 4me=21, 5me=22 september)</u>											
An XIII	01=23 sep	23 okt	22 nov	22 dec	21 jan	20 feb	22 mrt	21 apr	21 mei	20 jun	20 jul	19 aug
1804/05	11=03 okt	02 nov	02 dec	01 jan	31 jan	02 mrt	01 apr	01 mei	31 mei	30 jun	30 jul	29 aug
	21=13 okt	12 nov	12 dec	11 jan	10 feb	12 mrt	11 apr	11 mei	10 jun	10 jul	09 aug	06 sep
	<u>jours complémentaires: 1re=18, 2me=19, 3me=20, 4me=21, 5me=22 september</u>											
an XIV	01=23 sep,	23 okt	22 nov	22 dec								
1805	11=03 okt	02 nov	02 dec	Einde van de kalender								
	21=13 okt	12 nov	12 dec	31 dec								

VOORZITTERSWISSEL

Op 14 oktober ging een bestuurswissel door bij Heemkunde Nieuwerkerken. Rombout Nijssen gaf wegens een te drukke agenda de voorzittershamer door aan medelid Eddy Cox. Hij kreeg ruim het vertrouwen van zijn collega's, die tezelfdertijd de uittredende voorzitter dankten voor zijn inzet, en zijn verdere betrokkenheid bij de vereniging.

WIJER 1835,... IN CIJFERS

Uittreksel uit de "Dictionaire Géographique" van de Provincie Limburg, door Ph. Vandermaelen, uit 1835.

Wijer, kanton Herk-de-Stad, arrondissement Hasselt

Landbouw: Men oogst er granen, voedergewassen, groenten, fruit, hennep (voor weverij), en er zijn bossen.

Huis- en hoevedieren: 16 paarden, 6 veulens, 94 runderen, 20 kalveren, 35 varkens, en 15 schapen.

Bevolking: 431 inwoners.

Huisvesting: 61 huizen, 1 antiek kasteel en 1 landhuis (waarschijnlijk de Schans), en 1 kerk.

Handel en industrie: 1 brouwerij (Paanhuis), en 3 belangrijke pannenbakkerijen.

Wegennet: gemeentewegen Schansstraat, Opperstraat, en Verlaerstraat).

MONUMENTENWANDELING

Een twintigtal deelnemers wandelden op 14 september doorheen het centrum van Wijer, onder leiding van Denis Heusdens.

EEN (ZEER) OUD ERFSTUK

Wanneer men bezig is met in het verleden te spitten moet men ook al eens geluk hebben. En ik denk dat ik kan zeggen dat mij iets plezierigs is overkomen.

Bij een bezoek aan een afstammeling van de reeds geciteerde Lowiske Clemens en Leopold Vantilt (cfr. Leo Vantilt uit het Paanhuis, artikel en foto in onze uitgave mei-juni), toonde deze dame mij een pot (of karaf) waarmee in het Paanhuis te Wijer het bier uitgeschonken werd. U moet zich voorstellen dat het bier in een ton met tapkraan werd bewaard en van waaruit het in deze pot werd overgetapt om in het café in de glazen te worden uitgegoten.

Deze bierpot is een mooie in kleuren beschilderde kan in aardewerk, circa 30 cm hoog en circa 20 cm doormeter op de breedste plaats. Aan weerszijde van de buik van de pot staat een “drinkfiguur” in reliëf: aan de ene zijde een mannetje, aan de andere kant een vrouwtje.

Rekeninghoudend met de tijd dat Leo Vantilt en eventueel zijn vader Renier of/en zijn zoon Leopold cafébaas waren in het Paanhuis is deze grote bierkaraf minstens 150 jaar of ouder.

Heemkunde Nieuwerkerken hoopt deze karaf ooit eens te kunnen tonen op een tentoonstelling.

Voorlopig moet deze foto echter volstaan.

Met dank aan Gilbert Vantilt voor zijn actieve medewerking aan deze ontdekking.

Denis Heusdens

